Iuliu-Marius Morariu

Virgil Gheorghiu
(1916-1992)

Perspective teologice, sociologice, filosofice și literare



Presa Universitară Clujeană

Iuliu-Marius Morariu

Virgil Gheorghiu (1916-1992)

Perspective teologice, sociologice, filosofice și literare

Presa Universitară Clujeană
2024

Referenţi ştiinţifici:

Prof. univ. dr. Theodor Damian
(Metropolitan College, New York)

Pr. lect. univ. dr. Daniel Alic
(Universitatea „Aurel Vlaicu”, Arad)

ISBN 978-606-37-2098-7

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 45-51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

Cuprins

Prefață

Părintele Virgil Gheorghiu (1916-1992) este cu certitudine una dintre marile personalități ale literaturii și culturii române din secolul trecut. Tradus în peste 40 de limbi, beneficiind de ecranizarea capodoperei *Ora 25*, cu Anthony Quinn în rolul principal, el a fost o voce importantă a românilor din exilul francez. Conflictul cu Monica Lovinescu l-a transformat, în cea de-a doua parte a vieții, într-o personalitate controversată și într-un om ocolit de către mulți dintre cei care formau, în anumite momente ale istoriei, elita românească din spațiul parizian.

În același timp, el a reprezentat, după anul 1948 un obiectiv de interes major atât pentru viața culturală din lume (fiind invitat la întrevederi atât în țări precum: Statele Unite, Franța, Coreea, Liban, Turcia, ori Elveția), cât și pentru structuri precum Securitatea Românească (fapt care explică de ce există mai multe dosare pe numele său deschise în cursul anilor[1] și chiar tentative de intimidare, ori

[1] Ba mai mult, datorită informațiilor cu caracter de inedit pe care le oferea uneori în volumele sale cu privire la istoria

ucidere a sa[2]). Din nefericire, după 1989, el nu s-a bucurat, așa cum era de așteptat, de un proces de redescoperire precum ar fi meritat, în spațiul românesc. Abia după anul 2000, eforturile unor traducători, precum domnul Gheorghiță Ciocioi, au venit să ofere și publicului cititor din acest areal accesul la operele sale. În momentul de față, mai sus pomenitul aproape că a reușit să ofere o integrală a operei și gândirii lui Gheorghiu. Concomitent, eforturile unor scriitori precum Constantin Cubleșan au contribuit la redescoperirea unor aspecte ale gândirii și operei sale.

Cu toate acestea, există încă multe lucruri cu privire la viața, activitatea și gândirea autorului, care se cer încă descoperite. Unele dintre ele constituie subiectul volumului de față. În calitate de cercetător care s-a preocupat în decursul ultimilor ani de investigarea biografiei și a operei sale, am reunit în paginile volumului de față, diferite studii și articole care prezintă aspecte teologice, sociologice, filologice, filosofice, ori istorice ale operei și gândirii părintelui scriitor. Ele vin să completeze cele două volume deja dedicate

României în timpul comunismului, Securitatea a considerat, vreme de mai mulți ani, că el se ascunde sub o identitate falsă în România, fiind protejat de către cunoscuți, fapt pentru care i-a deschis un dosar de urmărire pe țară.

[2] Descrise de către autor în romanul *L'Espionne*.

dânsului[3], traducerea, de către subsemnatul, a biografiei pe care i-a dedicat-o legatarul său testamentar, domnul Thierry Gillyboeuf[4] și diferite alte studii, articole și recenzii, în cadrul unui demers pe care l-aș dori restitutiv.

Sper ca fiecare cititor să descopere aici aspecte inedite cu privire la modul în care a contribuit Virgil Gheorghiu la promovarea spiritualității și identității românești, ori a valorilor noastre naționale, prin intermediul scrisului, dar și lucruri care țin de modul în care a fost el însuși perceput în cadrul tagmei sale, ori de către românii din diferite colțuri de lume.

---

[3] Iuliu-Marius Morariu, *Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu: conflictul Orei 25 reflectat în dosarele Securității,* prefață de Thierry Gillyboeuf, Editura Eikon, București, 2021 și: Iuliu—Marius Morariu, *Virgil Gheorghiu on Communism, Capitalism and National-Socialism,* Peter Lang GmbH, Berlin, 2022.

[4] Thierry Gillyboeuf, *Constantin Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat,* traducere din limba franceză, indice și note de pr. Maxim (Iuliu Marius) Morariu, Editura Sophia, București, 2019.

Elemente ale spiritualității ortodoxe în opera literară a lui Virgil Gheorghiu*

Personalitate importantă a exilului românesc[5], Virgil Gheorghiu se cere încă redescoperit. Dinamica tematică, frumusețea stilului, actualitatea problemelor abordate în paginile scrierilor sale, dar și

* Textul de față a mai fost de asemenea publicat în: *Symposium,* nr. 23 – "Cultural Transparency and the Loss of Privacy in the Era of Digital Technology: How Is This Shaping Our Becoming and the Ethical Dilemmas Related to It", The Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality, New York, 2016, pp. 63-73.

[5] Pentru mai multe informații cu privire la rolul jucat de el în cadrul acestui exil, a se vedea: Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...,* vol. 3 – „Corespondență R-Z“, Editura Humanitas, București, 2004, p. 545; Florea Firan, Constantin M. Popa, *Literatura diasporei,* Editura Poesis, Craiova, 1994, p. 312; Amaury d' Esneval, *Gheorghiu,* col. "Qui suis-je ?" Pardes, Puiseaux, 2003; Constantin Cubleșan, *Escale în croazieră. Constantin Virgil Gheorghiu,* Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011; Mirela Drăgoi, *Constantin Virgil Gheorghiu: între lume și text,* Galați University Press, Galați, 2009; Rodica Ioana Olah (Marian), *Constantin Virgil Gheorghiu. Studiu monografic* (teză de doctorat), Alba-Iulia, 2012; Eva Behring, *Scriitori români din exil 1945-1989. O perspectivă istorico-literară,* Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.

personalitatea sa complexă care l-a făcut să fie adesea parte a unor aprige dispute[6], i-au asigurat un loc în rândul marilor personalități, a căror operă nu a pierit odată cu plecarea din lume a fondatorului ei.

Din nefericire, multă vreme, din pricina relațiilor sale încordate cu regimul comunist, cărțile sale nu au fost traduse și în limba română. După 1989, prin strădania mai multor oameni pricepuți, cea mai mare parte a lor, au devenit disponibile și

[6] Cum este cea cu Monica Lovinescu, datorată traducerii celebrei opere *Ora 25,* pentru care scriitorul refuză să îi achite onorariul pe care îl stabiliseră în prealabil. Pentru mai multe informații cu privire la această interesantă dispută, care a angajat nume importante ale intelectualității românești din țară și de peste hotare, precum Marin Preda, Emil Cioran sau Mircea Eliade, a se vedea: Marin Preda, *Viața ca o pradă,* col. „Biblioteca pentru toți“, vol. 65, Editura Curtea Veche, București, 2010, pp. 265-266; Monica Lovinescu, *Jurnal,* ediția a II-a, col. „Memorii, jurnale, convorbiri“, Editura Humanitas, București, 2003; Idem, *La apa Vavilonului,* Editura Humanitas, București, 1999, pp. 89-91; Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane. Jurnal din exilul parizian,* trad. Michaela Slăvescu, col. ,,Memorii-Jurnale", Editura Humanitas, București, 1996, p. 106; Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948-1990),* ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2008, pp. 132-134; Constantin Cubleșan, *Escale în croazieră. Constantin Virgil Gheorghiu,* p. 8; Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...,* vol. 3 – „Corespondență R-Z“, Editura Humanitas, București, 2004, p. 545; Marinela Doina Dorobanțu, Erwin Kretz,"Exile and Interculturalism – The Case of Five French Writers of Romanian Origin", în *Studii de știință și cultură,* VII (2011), nr. 3, pp. 111-117.

publicului cititor din acest spațiu[7]. Astăzi, ele sunt lecturate cu interes și pasiune de către amatorii de literatură, de cei ce vor să cunoască istoria comunismului văzută din afară, dar și de către alte categorii de devoratori de beletristică. Cert este că autorul pomenit a fost o personalitate de-a dreptul prolifică din punct de vedere scriitoricesc. Între operele lui se regăsesc biografii romanțate de sfinți ortodocși[8], similare celor pe care le vor scrie ulterior autori precum Paulo Coelho[9], treceri în revistă ale parcursurilor biografice ale unor oameni importanți ce au marcat destinul unor mari religii[10], ale unor confesiuni ale creștinismului[11], descrieri ale unor peisaje interesante ale plaiurilor sale natale[12],

---

[7] Între cele mai recente titluri traduse se numără: Constantin Virgil Gheorghiu, *Viața lui Mahomed,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2016; Idem, *Necunoscuții din Heidelberg,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2015.

[8] Idem, *Ioan Gură de Aur – atletul lui Hristos,* trad. Maria-Cornelia Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2004; Idem, *Sfântul Ambrozie al Milanului,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2013.

[9] Paulo Coelho, *Al cincilea munte,* trad. Carmen Vasilescu, col. „Biblioteca «Paulo Coelho»", Editura Humanitas, București, 2004.

[10] Cum este și *Viața lui Mahomed.*

[11] Constantin Virgil Gheorghiu, *La jeunesse de docteur Luther,* Librairie Plon, Paris, 1965; Idem, *Viața Patriarhului Athenagoras,* trad. Cristian Moldovan, col. „Religie – Biografii", Editura Reîntregirea, f. a.

[12] Idem, *Poporul nemuritorilor,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2014.

ale sorții triste împărtășite de unii oameni în timpul comunismului[13], ale unor aspecte autobiografice[14], poeme de-a dreptul răvășitoare prin conținutul lor și tensiunea mistică pe care o transmit, sau reportaje de război[15].

Spiritualitatea creștină, despre care ne-am propus să vorbim aici, este, astfel, foarte bine reprezentată în cadrul operelor sale, începând de la primele încercări literare și continuând până la cele din urmă. Astfel, în paginile plachetei intitulate *Caligrafie pe zăpadă,* publicată în anul 1940 și premiată de către Fundația Regală pentru Literatură și Artă ,,Carol al II-lea", se regăsesc constante dialoguri cu divinitatea, care vin să reliefeze aspecte interesante ale tradiției și spiritualității Ortodoxe. Dorul după Dumnezeu, cântat de atâția autori înainte și după aceea și tristețea produsă de absența Lui din viața omului[16], le va experimenta atunci și

---

[13] Idem, *A doua șansă,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2012.

[14] Idem, *Memorii - martorul orei 25,* trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, col. „Sinteze. Documente. Eseuri", Gramar, București, 2003; Idem, *Ispita libertății – memorii II*, trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, col. „Sinteze. Documente. Eseuri", Gramar, București, 2002.

[15] Idem, *Ard malurile Nistrului,* Editura Geea, București, 1993.

[16] Foarte frumos reliefată și în însemnările Sfântului Siluan Athonitul. Sfântul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei – însemnări duhovnicești,* trad. Ioan Ică jr., Alba-Iulia, Editura Deisis, 1994; Idem, *Ecrits Spirituels – extraits,* traduits par L. A. Lassus, coll. "Spiritualite Orientale", no. 5, Abbaye de Bellefontainte, Begrolles en Mauges, 1976.

tânărul poet, care-și descrie zbuciumul în paginile versurilor reunite aici. Iată un astfel de exemplu:

> „Nu știu cine ești de plângi peste obrazul meu atâta de fierbinte/ În van ți-am căutat numele printre ierburi, oameni și cuvinte./ Te simt totuși cum îmi stingi carnea, îmi răstorni călimara/ Și te sbuciumi lângă mine, așa cum s-ar frânge, despletită, secara./ De ce lăcrămezi peste fruntea mea într-una fără vorbe, fără nume?/ De ce-mi treci noaptea peste piept cu pași de piatră? Spune:/ E cineva din altă lume în lacrima ta care plânge?/ Cine te-a trimis să-mi sfâșii stihul, să-mi umezești versul de sânge?/ Rogu-te, nu mai viscoli peste mine, într-una, cu tăciune, gemete și cucute./ Uite, mi-e sufletul pe buze: dacă vrei ia-l ca pe un cântec și du-te"[17].

Ulterior, în poezia *Rugăciune,* el va cere, asemenea lui Petru, care îl întâlnește pe Mântuitorul Hristos în cadrul episodului pescuirii minunate, să plece Domnul de la dânsul, întrucât nu se simte vrednic de potopul de binecuvântări ce se revarsă asupra lui și de bogăția pe care o aduce el asupra slovei sale:

> „Nu-s vrednic să-mi calce-n cerneală/ Piciorul lumii cu condur de beteală,/ Nici să-mi crească stihul cât secara./ Rogu-te nu mai îmi umple, Doamne, cu stele călimara./ Stemele de ghindă, aur și trifoi,/ Pe cari le am sub pieptar – ia-le-napoi!/ Iar zăpezile ce mi se scutură pe

[17] Constantin Virgil Gheorghiu, *Caligrafie pe zăpadă,* p. 31.

> mâini,/ Zarzării și lacrămile dogorite: albe pâini!/ Mi-e fruntea mânjită de singurătate, de cucută./ Ia, Doamne înapoi, buzele fetii ce mă sărută.../ Ia steaua pe care-o port, ia-mi penița de păpădie:/ Nu-s vrednic să mi se scuture luceferii pe hârtie!"[18]

Virgil Gheorghiu nu se limitează însă doar la poezie atunci când prezintă spiritualitatea răsăriteană. Romanele lui abundă și ele de astfel de elemente. Unele au tematică creștină, constituindu-se în biografii romanțate ale unor sfinți precum Ambrozie al Milanului sau Ioan Gură de Aur, altele sunt dedicate unor aspecte mundane ale vieții. Asupra celor două biografii nu vom insista aici, întrucât ele sunt, prin însăși existența lor, părți ale unui scris aghiografic în paginile căruia regăsim într-o proporție covârșitoare spiritualitatea răsăriteană, trecută prin filtrul unui mare iubitor al ei, care se străduiește să o prezinte pe înțelesul celor de alte credințe și din alte neamuri. În aceeași categorie se înscrie și volumul *Dumnezeu nu primește decât duminica*[19], al cărui personaj principal este prințesa română devenită maică la o mănăstire ortodoxă din Elveția, a cărui acțiune se petrece cu precădere într-un spațiu impregnat de spiritualitate românească.

---

[18] *Ibidem*, p. 10.

[19] Idem, *Dieu ne recoit que le dimanche.*

De asemenea, cea mai celebră operă a sa, despre care s-au pronunțat favorabil oameni precum Gabriel Marcel[20], care i-a adus deopotrivă notorietate și condamnare[21], a fost recenzată în diferite țări și chiar ecranizată, *Ora 25,* conține ample referiri la spiritualitatea ortodoxă. Greutățile prin care vor trece personalitățile de aici în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale și apoi în exil, care-l vor impresiona pe Mircea Eliade[22] și-l vor face pe unul dintre principalii săi biografi să susțină că scriitorul vibrează la unison cu personajele sale[23], care-i sunt în parte familiare[24], îl vor apropia de Dumnezeu și îl va face să îl pomenească

---

[20] Gabriel Marcel, "Preface" dans Virgil Gheorghiu, *La vingt-cinquième heure,* trad. Monique Saint-Come, Librairie Plon, Paris, 1949, pp. I-IX.

[21] Carl Isabel Lundberg, "Review – The twenty-fifth hour", în *Manas,* vol. 3, No. 31, 1950, pp. 5-7.

[22] Acesta va ajunge să exclame, lecturând această operă, dar și celelalte lucrări similare: „N-am citit nimic, în nici o literatură, care să se apropie, cât de departe, de teroarea istoriei pe care o îndură personajele dumitale". Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...,* vol. 3 – „Corespondență R-Z", p. 545.

[23] Amaury d' Esneval, *Gheorghiu,* p. 59.

[24] Astfel, unele dintre personajele negative sunt chipuri ale dușmanilor săi din viața de zi cu zi, altele îi au la bază pe cei dragi și apropiați ai scriitorului. El însuși reușește să se autoportretizeze în *Ora 25,* după cum arată Mirela Drăgoi, care spune că, aici: „romancierul reușește să se autoportretizeze în personajul Traian Corugă, ce devine astfel o simplă voce, un «personaj-shifter»". Mirela Drăgoi, *Constantin Virgil Gheorghiu: între lume și text,* p. 9.

adesea. Prin intermediul lor, el va crea opere în care va descrie aspecte ale spiritualității răsăritene. Un astfel de pasaj îl are în centru pe Traian Corugă, personajul principal al lucrării. Ajuns la capătul puterii, într-unul din lagăre, el își dorește să moară. Dar moartea este văzută în sensul creștin, ca o formă de trecere din lumea aceasta și este privită prin filtrul smereniei. În plus, ea nu este un element de care creștinul dispune după bunul său plac, ci unul care depinde de voia lui Dumnezeu, care a oferit și viața. Astfel, personajul se roagă. Ajunge să regrete zilele pe care le trăiește și își dorește să moară. Dar, ca și viața, și moartea sa sunt puse la dispoziția lui Dumnezeu, căruia i se cere moartea. El este conștient că, fără divinitate, nici să moară nu este în stare:

> „Totul este parcă vrăjit și mintea mea nu mai înțelege. De aceea, aș vrea să mor! Ajută-mi Doamne, să pot muri! Ora aceasta este prea grea pentru mine. Ora în care mă aflu aparține vieții și nu se poate trece cu carnea și sângele prin ea: este ora 25, când e prea târziu pentru mântuire și pentru viață și pentru moarte! Pentru toate e prea târziu! Împietrește-mă, Doamne, dar nu mă lăsa singur aici! Dacă mă părăsești Tu, eu nu voi putea nici măcar să mor! Carnea și spiritul, uite, îmi sunt moarte, dar eu trăiesc mai departe! Lumea a murit, și trăiește! Și nu suntem nici strigoi, nici oameni... “[25]

---

[25] Constantin Virgil Gheorghiu, *Ora 25,* trad. Elisabeta Lăsconi, col. „100+1“, Editura Gramar, București, 2004, p. 210.

Pasajul se constituie, după cum se poate vedea, într-o veritabilă lamentație scrisă în duh ortodox. Prin intermediul lui, autorul evidențiază modul în care creștinul se raportează la moarte. Deznădejdea, o caracteristică a societății occidentale contemporane lui și a celei a zilelor noastre, nu se regăsește în sufletul creștinului, care e conștient mereu de faptul că, în cele din urmă, Dumnezeu se va milostivi și va salva lumea, fapt pe care scriitorul ține să îl evidențieze[26].

Biserica este prezentată și în paginile altor lucrări. În *Le grand Exterminateur,* întâlnirea personajului principal cu spionul trimis de Securitate la Paris pe urmele lui se petrece în timpul slujbei parastasului pe care acesta îl slujește pentru răposata lui soție și socrul său. În *La tunique de peau,* personajul principal sfârșește prin a deveni pustnic, începând astfel o viață nouă, după ce este impresionat de solidaritatea unui monah și de dialogul cu eremitul pe care îl întâlnește[27] și substituie, iar decedatul Mircea Macedon din romanul *Necunoscuții din Heidelberg* este înmormântat cu

---

[26] „La sfârșit, Dumnezeu se va milostivi și-l va salva pe om, cum l-a mai salvat de atâtea ori. Între timp, așa cum a plutit Noe pe ape cu corabia lui, vor pluti la suprafață, fără a fi trași la fund, oamenii care au rămas oameni. Ei vor fi salvați. Și prin ei nu se va stinge, cum nu s-a stins nici în trecut, viața omenească." *Ibidem,* p. 223.

[27] Idem, *La tunique de peau.*

slujbă ortodoxă[28]. În plus, folosirea unor nume specifice spiritualității răsăritene pentru personajele sale, precum *Botez*[29] sau altele similare, se constituie într-un procedeu prin intermediul căruia Virgil Gheorghiu promovează, într-un mod voalat, spiritualitatea răsăriteană.

Autorul pare însă să aibă o adevărată slăbiciune pentru descrierea credinței sale într-un anumit context. În spațiul în care el a trăit, pe care l-a experimentat și care se pliază cel mai bine pe sufletul său și pe modul său de a experimenta și a gândi teologia. Este vorba despre meleagurile românești, cu precădere cele din zona Moldovei. Acolo s-a născut și a luat pentru prima dată contact cu ortodoxia. A învățat că, pentru român, orice eveniment biografic are legătură cu divinitatea. De aceea, ține să accentueze că, faptul de a fi urmașii dacilor a creat contextul instaurării unui creștinism atât de puternic ancorat în ființa poporului său[30]. Tatăl său, preot ortodox este cel care i-a inspirat dragostea de Dumnezeu și de credință și dorul de slujirea lui Dumnezeu. Acesta se va materializa în cea de-a doua parte a vieții lui, când va deveni preot și va păstori comunitatea românească din Paris. Îi va purta întreaga viață un adânc respect și

---

[28] Idem, *Necunoscuții din Heidelberg,* p. 144.
[29] *Ibidem*, p. 211.
[30] Idem, *Poporul nemuritorilor,* pp. 8-9.

îl va evoca în mai multe dintre lucrările lui. Pagini interesante privitoare la biografia lui, în cadrul cărora se vor regăsi desigur, ample referiri la credința răsăriteană și modalitățile ei de manifestare, pot fi aflate atât în *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle,* tradusă în limba română sub titlul *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer*[31], sau în: *De ce mă numesc Virgil,* a cărei traducere românească, apărută în anul 1999 la Editura Deisis poartă titlul: *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică*[32]. Descrierea vieții preotului moldovean nu poate fi făcută altfel decât în cadrul contextului în care acesta a activat. Așa se face că, în paginile acestor lucrări se vorbește despre slujirea lui, despre necesitățile comunității pe care o păstorea, modul în care se raporta aceasta la suferință, moarte, evenimentele importante din viață, calamități sau natură, și felul în care aceste lucruri influențau credința lor în Dumnezeu. Faptul că autorul consideră importantă reliefarea

---

[31] Idem, *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle.* Pentru mai multe informații cu privire la impactul pe care l-a avut personalitatea tatălui său asupra viitorului scriitor și a modului în care acesta l-a făcut să devină îndrăgostit de spiritualitatea și credința ortodoxă, a se vedea: Ioan Ică jr., „Prefață", în Constantin Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer. Amintiri dintr-o copilărie teologică,* trad. Maria-Cornelia Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998, pp. 5-8.

[32] Constantin Virgil Gheorghiu, *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică.*

acestor lucruri e de-a dreptul benefic căci, prin intermediul lor, el face cunoscută viața românească, ancorată în tradiție și spiritualitate, publicului cititor din spațiul francez și din alte arealuri culturale, oferind astfel o schiță a vastei bogății ce rezidă în tradiția ortodoxă românească, care circumscrie modul de viață al oamenilor de pe aceste meleaguri.

Izolat în spațiul parizian, marginalizat de oamenii de cultură importanți ai exilului românesc în urma disputei cu Monica Lovinescu, Gheorghiu își găsește refugiul în scris[33]. Temele sale recurente sunt religia și istoria poporului său. Arareori pășește înspre alte spații, precum cel al Americii latine, dar chiar și atunci, personajele sale principale sunt de origine română și duc cu ele un crâmpei din sufletul națiunii pe care o părăsesc. Din capitala Franței, el vede altfel neamul său de origine și modul său de viață. Depărtarea de țară îi generează un dor puternic și o stare de nostalgie. Ochii prin care el privește țara din depărtare sunt plini de ură față de regimul comunist, pe care îl consideră ocupant, dar îngăduitori cu oamenii de rând, a căror viață aproape că o divinizează. Unele personalități marcante ale peisajului cultural și politic interbelic sunt și ele evocate în scrierile lui.

---

[33] Gabriela Iliuță, "Constantin Virgil Gheorghiu, Exile dans la Coquille de l'ecriture du roman «La seconde chance»", în vol. *Language, discourse and multicultural dialogue,* vol. 1, Târgu Mureș, 2013, p. 554.

Un astfel de exemplu este Nichifor Crainic, căruia îi dedică, într-un fel, volumul publicat postum, al cărui titlu pornește de la o icoană a Maicii Domnului, *Condottiera*[34]. Cu poetul, el este generos, oferindu-i circumstanțe atenuante, așa cum el însuși își atribuie în propriile sale memorii[35] și încercând să îl prezinte ca pe un apărător al oropsiților și un propovăduitor al credinței. Prin intermediul lui, dar și al celorlalte personaje (cu precădere cel al fratelui morarului, călugărul), el reușește să ofere o imagine amplă asupra vieții spirituale a satului moldovean. Aspecte din biografia tatălui său pot fi regăsite și aici, în acțiunile și modul de viață al diferitelor personaje.

Putem afirma așadar că, o particularitate a scrisului literar al lui Virgil Gheorghiu o constituie evidențierea spiritualității răsăritene, pe care o insinuează în diferite locuri în paginile operelor sale, prezentându-o însă prin filtrul românului moldovean, pentru care credința cunoaște accente specifice și profunzimi nebănuite, fiind plină de savoare și de consistență mistică.

---

[34] Constantin Virgil Gheorghiu, *Condottiera,* trad. Georgiana Matei, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011.

[35] Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre. Memorii,* vol. 1, ed. Nedic Lemnaru, Editura Gândirea, București, 1991; Idem, *Pribeag în țara mea. Mărturii din închisoare. Memoriu – răspuns la actul meu de acuzare,* Editura Muzeului Literaturii Române „Orfeu“, București, 1996.

Nu doar asupra spiritualității românești se concentrează însă autorul, ci și asupra istoriei zbuciumate a creștinătății, pe care o prezintă uneori în cadrul volumelor sale. În *Christ au Liban. De Moise au Palestiniens*[36], el realizează o amplă incursiune în trecutul bisericii creștine din acel spațiu, scoțând în evidență suferințele ei. În *Tinerețea doctorului Luther*, vorbește despre reformă, oferind o perspectivă bine documentată asupra acestui eveniment. De asemenea, în *Viața lui Mahomed* oferă informații bogate despre interacțiunile dintre creștini și primii musulmani, despre comunitățile creștine arabe și alte lucruri similare. Interesant este faptul că nu rămâne tributar unei istorii pozitiviste a creștinismului, prezentând doar lucrurile frumoase și vesele, ci se concentrează și asupra unor pasaje triste. Astfel, de exemplu, în cea din urmă dintre lucrările pomenite, vorbește despre distrugerea, sub un pretext fals, a unei întregi comunități creștine din Najranul arab în secolul al V-lea al erei noastre, insistând asupra dimensiunii sângeroase a evenimentului[37].

---

[36] Tradusă și în limba română. A se vedea: Constantin Virgil Gheorghiu, *Hristos în Liban*, trad. Valentin Vesa, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2009.

[37] „Se știa atunci, la fel de precis cum se cunoaște și astăzi cota la bursă, care era în deșert prețul real al unei vieți. În general, se aplica legea Talionului: moarte pentru moarte. Om pentru om. Copil pentru copil. Prețul cerut de regele Dhu

Observăm așadar cât de bogată este opera literară a scriitorului investigat. Variată tematic[38], densă din perspectiva ideilor exprimate, plăcută ca stil, ea conține din abundență referiri la spiritualitatea răsăriteană, pe care autorul o iubește și încearcă să o utilizeze în propria sa viață și să o

---

Nuwas era unul aberant. Creștinii din Najran vor refuza să-l plătească. Dhu Nuwas a fost încântat de acest refuz. El a ridicat o armată și a pătruns în Najran prin trădare. Cetatea a fost înconjurată. Poporul s-a adunat în *marbad,* piața centrală a orașului, acolo unde poposeau caravanele. Au venit aici cu toții: copii, femei, bătrâni, domni și sclavi. Toată suflarea din oază.

Dhu Nuwas i-a întrebat dacă vor să devină iudei ori să moară. Cu toții au răspuns că doresc să rămână credincioși Dumnezeului lor. Credincioși până la sfârșitul vieții lor. Și chiar cu prețul vieții lor. Atunci, „domnul cu cârlionți lungi" a poruncit să fie săpate în marbat, în piața imensă, mai multe gropi adânci. Odată săpate tranșeele, s-au aprins aici focuri uriașe. Când flăcările au țâșnit la fel de înalte precum palmierii, refele Dhu Nuwas a cerut iarăși cetățenilor din Najran să-și schimbe Dumnezeul; dacă nu, vor fi arși de vii. Oamenii, decât să-L trădeze pe Dumnezeul pe Care îl venerau, au preferat să fie azvârliți în flăcările ce ardeau în adâncul tranșeelor. Unul după altul". Idem, *Viața lui Mahomed,* p. 11.

[38] Iată cum o caracterizează o cercetătoare contemporană care s-a preocupat de opera și personalitatea scriitorului: „Deși în ansamblu se pare că reia la nesfârșit teme ce reiterează mesajul iubirii de neam, de datinile românești și de credința ortodoxă, Gheorghiu este un scriitor care nu se repetă. Scopul său declarat este acela de a-și lărgi și aprofunda bazele culturale și religioase". Mirela Drăgoi, *Constantin Virgil Gheorghiu: între lume și text,* p. 43.

împărtășească și cititorilor săi. Prin ideile teologice ce pot fi regăsite în paginile textelor ce poartă semnătura lui, prin descrierile liturgice și cele ale modului în care s-a impregnat ortodoxia în modul de viață al românilor moldoveni, el face un mare serviciu românismului și bisericii, promovând valorile ei și reliefând marea bogăție a națiunii noastre. Cunoașterea și valorificarea operei lui, deși rod al activității unui personaj controversat, se impun ca o datorie pentru orice ortodox și pentru orice român care privește cu responsabilitate trecutul său și moștenirea pe care strămoșii i-au oferit-o de-a lungul veacurilor.

Scrisul autobiografic ca terapie – studiu de caz: Virgil Gheorghiu*

Personalitate importanztă, scriitor, semnatar a mai mult de 40 de volume, dintre care unele rămase în manuscris și publicate postum[39], el a reușit să abordeze o paletă largă de tematici și de genuri, de la autobiografic[40], la monografie[41], roman, istorie

* Textul de față a fost de asemenea publicat anterior în: Mircea Gelu Buta (coord.), *Medicii și Biserica. vol. 20. Terapii medicale și spirituale la începutul mileniului III: complementaritate, dialog, unitate,* Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2022, pp. 465-478.

[39] Precum: Constantin Virgil Gheorghiu, *Dracula în Carpați. Roman inedit,* trad. Gheorghiță Ciocioi, București, Editura Sophia, 2019. Iuliu-Marius Morariu, „Virgil Gheorghiu, *Dracula în Carpați – Roman inedit,* Editura Sophia, București, 2019", în *Sebeșul povestit,* 8 (2020), nr. 15, pp. 37-38.

[40] Virgil Gheorghiu, *Memorii – martorul orei 25,* trad. Sanda Mihăiescu-Cârsteanu, Editura Gramar, București, 1999; Idem, *Ispita libertății – memorii II,* trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, col. „Sinteze. Documente. Eseuri", Editura Gramar, București, 2002; Idem, *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică,* trad. Maria-Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1999; Idem, *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle,* Librairie Plon, Paris, 1965; Idem, *Omul care călătorea singur,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2010; Idem, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer,* Editura Deisis, Sibiu, 2008.

[41] Idem, *La jeunesse du Docteur Luther,* Éditions du Plon, Paris, 1965; Idem, *Sfântul Ambrozie al Milanului,* trad. Gheorghiță

romanțată, jurnal de călătorie[42], eseu, poezie[43], sau reportaj de război[44].

Opera lui, recenzată până astăzi[45], se cere totuși încă redescoperită, iar anumite aspecte ale ei pot oferi cititorului curios o perspectivă interesantă deopotrivă asupra societății, cât și asupra spiritualității, biografiei unui om care a avut multe de îndurat în decursul vieții pământești, a istoriei României de dinainte, din timpul și de după cel de Al Doilea Război Mondial, sau a vieții din exil.

Ciocioi, Editura Sophia, București, 2013; Idem, *Sfântul Ioan Gură de Aur – Atletul lui Hristos,* trad. Cornelia Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2008; Idem, *Viața lui Mahomed,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2016.

42 Idem, *La Corée, la Belle Inconnue de l'Extrême-Orient – À l'Heure des Jeux Olympiques,* Les Éditions du Plon, Paris, 1987 ; Idem, *Christ au Liban.* Monaco Ville, Éditions du Rocher, Monaco Ville, 1989.

43 Idem, *Caligrafie pe zăpadă,* col. „Operele premiate ale scriitorilor tineri români", Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", București, 1940; Idem, *Viața de toate zilele a poetului,* Editura Cartea Românească, București, 1937; Idem, *Armand Călinescu,* Librăriile Socec, București, 1940.

44 Idem, *Ard malurile Nistrului,* Editura Geea, București, 1993; Idem, *Reportaje de război,* ed. Ioan Neculoiu, Editura Agaton, Făgăraș, 2008; Idem, *Ard malurile Nistrului,* Editura Națională Gh. Mecu, București, 1941; Idem, *Cu submarinul la Asediul Constantinopolului,* Editura Națională, București, 1942. Idem, *Am luptat în Crimeea,* Editura Națională Gh. Mecu, București, 1942.

45 Marius Miheț, „Barbaria noastră cea de toate zilele", în *Contemporanul,* XXXII (2021), nr. 3, pp. 12-13.

De aceea, am considerat necesar să abordăm un astfel de aspect în cadrul cercetării de față, unde vom analiza, prin prisma studiului de caz oferit de biografia și trăirile autorului însuși, modul în care scrisul autobiografic poate constitui instrumentul unei utile terapii. Subiectul în sine a mai fost abordat tangențial de către autorul acestor rânduri[46], atunci când a vorbit despre dimensiunea autobiografică a scrisului celui în cauză, însă dimensiunile acelor texte nu ne-au permis să ne oprim și asupra calității terapeutice a scrisului autobiografic al celui investigat. Din acest motiv, vom încerca aici să abordăm acest subiect, de această dată prin prisma tematicii pe care tocmai am enunțat-o.

---

[46] Iuliu-Marius Morariu, Ștefan Josan, "Elements of spiritual autobiography in the literary works of Virgil Gheorghiu", în *Research and Science Today,* V (2016), No. 1 (11), pp. 83-88; Iuliu-Marius Morariu, „Opera lui Virgil Gheorghiu, între literatură și autobiografie“, în Ilie Rad (coord.), *Anuarul Colegiului Studențesc de Performanță Academică 2015-2016,* nr. 3, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016, pp. 263-271.

Scrisul autobiografic ca terapie – studiu de caz: Virgil Gheorghiu

Textele cu caracter autobiografic constituie un segment important al operei părintelui Virgil Gheorghiu. De altfel, după cum remarcă academicianul Eugen Simion, atunci „când își reconstituie biografia, autorul pare a reface destinul personajului din ficțiunea sa de succes”[47], fapt ce face ca aproape orice volum, fie el roman, evocare, poezie sau monografie, să conțină ample pasaje ce pot fi subsumate genului.

Cu toate acestea, ne vom opri aici doar asupra lucrărilor care au un caracter explicit autobiografic, respectiv mai sus pomenitele jurnale[48], volumele în cadrul cărora autorul își evocă copilăria și tatăl[49], romanul autobiografic *Omul care călătorea singur*[50] și

---

47 Eugen Simion, *Genurile Autobiograficului,* Editura Fundației Naționale pentru Literatură și Artă, București, 2008, p. 285.

48 Virgil Gheorghiu, *Memorii – martorul orei 25*; Idem, *Ispita libertății – memorii II*.

49 Idem, *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică*; Idem, *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle;* Idem, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer*.

50 Idem, *Omul care călătorea singur*.

apendicele din volumul *Cravașa*[51], în cadrul căruia autorul decide să abordeze un subiect sensibil pentru propria biografie, despre care oameni care l-au contestat și s-au străduit să îi devină inamici, nu s-au sfiit însă să vorbească în repetate rânduri[52].

Vom încerca să arătăm cum, pentru scriitorul român, autobiograficul constituie o parte a unei

---

51 Idem, „Le sceau de l'infamie (Journal intime)", în Virgil Gheorghiu, *La cravache,* Librairie Plon, Paris, 1960, pp. 219-237.

52 Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului,* col. „Memorii-Jurnale-Convorbiri", Editura Humanitas, 1999, pp. 65-67; Idem, *Jurnal,* vol. 5 - 1996-1997, col. „Memorii-jurnale-convorbiri", Editura Humanitas, București, 2005, p. 146; Idem, *Jurnal,* vol. 6 – 1998-2000, col. „Memorii-jurnale-convorbiri", Editura Humanitas, București, 2002, pp. 160-161, p. 370; Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane. Jurnal din exilul parizian,* trad. de Micaela Slăvescu, revizuită de Sanda Stolojan, col. „Memorii – jurnale", Editura Humanitas, București, 1996, pp. 22-23, pp. 104-105; Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948-1990),* Ediția a X-a, Editura Humanitas, București, 2012, pp. 164-167; Mircea Eliade, *Europa, Asia, America... Corespondență A-H,* vol. 1, ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999, p. 385, p. 441, p. 459, p. 468, p. 481; Idem, *Europa, Asia, America... Corespondență,* vol. al II-lea - „I-P", ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999, p. 469, p. 523; Idem, *Europa, Asia, America... Corespondență,* vol. al III-lea, ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999, p. 255, p. 257, p. 259, p. 260, p. 425, p. 427, p. 481, p. 482, p. 490, p. 510, p. 520, p. 521, pp. 545-546; Marin Preda, *Viața ca o pradă,* ed. Nicolae Preda, ediția a III-a, Editura Marin Preda, București, 1993, pp. 301-303; Virgil Ierunca, *Trecut-au anii... Fragmente de jurnal. Întâmplări și accidente. Scrisori nepierdute,* col. „Memorii – Jurnale – Convorbiri", Editura Humanitas, București, 2000, pp. 338-339.

adevărate terapii care are când un rol eliberator, când unul vindicativ, când o valoare testimonială. Scriind despre sine, el ajunge să se cunoască, să se asume și aprecieze și în același timp să se împace cu propria soartă și să îi ierte pe detractorii săi[53], fapt ce dă scrisului autobiografic al lui Gheorghiu o dimensiune terapeutică. În același timp, există o adevărată încărcătură mistică a scrisului său, asupra căreia ne vom opri, de asemenea.

Primul volum al memoriilor prezintă o primă parte a biografiei autorului. Aici, el se confesează cititorilor, vorbind despre familia în care s-a născut, modul în care a ajuns să fie înregistrat la primărie cu câteva zile mai târziu și despre destinul rudelor celor mai apropiate. În mod extrem de interesant, încă din debutul acestuia, autorul își deplânge destinul de exilat, care începe odată cu ocuparea țării lui de către Armata Roșie[54]. Apoi, ca într-o povestire în ramă,

---

[53] Fapt care va uimi oameni precum Virgil Cioran, după cum mărturisește apropiata acestuia, Sanda Stolojan: „Cioran s-a dus să-l vadă pe C. V. Gh. după scandal. Își amintește un lucru curios: C. V. Gh. nu era supărat pe cei care declanșaseră cabala. Aici intervine, spune Cioran, aspectul anormal al lui Gheorghiu. Omul este un fel de monstru din punct de vedere moral”. Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane. Jurnal din exilul parizian*, p. 106.

[54] „Acum nu mai aveam pământ pe care să cad. Nici pentru a fi zdrobit. Mă aflam în gol. Suspendat. Fără niciun punct de sprijin în spațiu. Eram în cădere liberă. În neant. Nimic de care să mă agăț. Nici măcar un loc unde să cad…. În acea noapte, i-am

începe să depene amintiri din propriul trecut, pe care le corelează cu evenimente importante din istoria vremii, precum schimbarea calendarului, sau întreruperea plății salariilor preoților și învățătorilor:

> „La puțină vreme după schimbarea calendarului, o altă nenorocire s-a abătut asupra noastră. Guvernul a întrerupt plata salariilor preoților și învățătorilor. Nu mai avea bani. Tata primea în fiecare an salariul pe o lună ori pe două. În cel mai bun caz, căci adesea nu primea absolut nimic.
>
> În timpul verii și toamna reușeam să ne descurcăm. Aveam ceapă, sfeclă, fasole și porumb. Dar iarna și primăvara, la casa parohială era foamete. Adevărată foamete."[55]

Nici peripețiile care au acompaniat admiterea lui la Liceul militar de la Chișinău (căci familia era atât de săracă încât nu-și permitea să îl țină la Seminar), problemele surorii tatălui, căsătorită cu un prinț rus, care va simți pe propria piele efectele capitalismului prost înțeles[56], bucuria pricinuită de publicarea

---

înțeles pe cei care spun că un om fără pământ nu este un om adevărat și că moartea este de preferat exilului. Am înțeles că România, țara mea natală, este prelungirea firească a propriului meu trup." Virgil Gheorghiu, *Memorii – martorul orei 25*, p. 13.

[55] *Ibidem*, p. 156-157.

[56] „Sora tatălui meu a revenit în România de Crăciunul anului 1929. Și-a transferat averea de la Viena în România prin cea mai mare bancă americană din Austria. O bancă ce avea sucursale în întreg pământul, inclusiv la București. La începutul anului 1930, mătușa mea a cerut de la banca americană de la București

primului său volum[57], diversele activități desfășurate ca student, cu scopul de a se putea întreține la studii, sau debutul războiului, nu sunt omise din paginile acestor texte. Debutul conflagrației este văzut de către dânsul drept un eveniment care a surprins bătrânul continent. Gheorghiu îl descrie ca pe un moment care a făcut să tresară fostele imperii coloniale și le-a pus într-o postură destul de ciudată, forțându-le să improvizeze mijloace de apărare, care adesea nu au fost cele mai potrivite.[58]

Fiecare pasaj al celui dintâi volum al memoriilor este unul sincer și este acompaniat de frumoase descrieri ale unor complexe realități. Complementare acestuia sunt cele prezentate de către autor în paginile interviurilor de război. Colaborator al

---

să-i trimită o sumă de bani. I s-a răspuns că banca dăduse faliment, urmare a crahului ce se produse pe Wall Street. Toți banii săi fuseseră pierduți. Sora tatălui meu era acum mai săracă decât el, căci făcuse câteva datorii pe care trebuia să le plătească. Sora tatei nu era singura victimă a crahului de pe Wall Street. Guvernul român rămăsese și el fără bani." *Ibidem*, p. 269.

[57] Idem, *Viața de toate zilele a poetului.*

[58] „Popoarele Europei s-au deșteptat brusc tresărind... Înnebunite. Precum locuitorii unei case atacate în plină noapte. Europenii încearcă să se apere. Folosind toate armele aflate la îndemână, în dezordine. Arme eteroclite. Bizare. Acționează ca niște somnambuli. Ca într-o pictură suprarealistă. Improvizează mijloace de apărare." Virgil Gheorghiu, *Memorii – martorul orei 25*, p. 312.

radiodifuziunii românești, tânărul Virgil care tocmai se îndrăgostise, la procesul Elenei Dunăreanu, de frumoasa avocată cu origini evreiești, Ecaterina Burbea Schneck[59], căreia încerca să îi ascundă originile etnice spre a nu stârni furia legionarilor, este trimis pe front. Nu în calitate de combatant, ci cu scopul de a înregistra și prezenta cele descoperite aici, în faimoasa campanie a mareșalului Antonescu, care a debutat cu îndemnul: „Soldați, vă ordon să treceți Prutul!"

---

[59] „De origine evreiască, Ecaterina Burbea este născută la 7 septembrie 1916 (cu două zile înainte de nașterea lui Virgil), la Galați, pe malul drept al Dunării; este fiica Eleonorei Schenk, directoarea și proprietara *Galaților noi*, cea mai mare revistă a Moldovei de Jos, și a lui Ion Burbea, parlamentar independent, care a fost președintele Comisiei Dunării." Thierry Gillyboeuf, *Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat*, p. 27. Despre momentul mariajului, scriitorul își va aminti ulterior următoarele: „Pe 29 iulie 1939, Laleaua neagră și cu mine ne-am căsătorit. Știam că nu mai putem trăi unul fără celălalt. În dimineața căsătoriei noastre, m-am dus la redacția ziarului meu. I-am rugat pe doi dintre colegii mei, pe care i-am aflat acolo, Dumitru Banu și Stan, să mă însoțească în oraș. Nu le-am spus pentru ce, ci doar că nu va dura mult. M-au însoțit la primăria de albastru. Fiecare primărie din București poartă numele unei culori. Ei au fost martori la căsătoria noastră. Primarul a fost foarte surprins și fericit să ne primească și să ne căsătorească. Se numea Ispir, era un boier originar din Buciumeni. Satul viilor și al Nataliei Negru, soție, pe rând a celor doi nefericiți poeți, Iosif și Anghel. Eram foarte grăbiți să ne căsătorim, căci era 29 iulie 1939. Peste exact treizeci de zile a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial. Era cadoul nostru de nuntă." Virgil Gheorghiu, *Memorii – martorul orei 25*, p. 479.

Entuziasmul și adrenalina pricinuite de dorința de a face parte dintr-o nouă aventură[60] i se vor mai domoli nițel atunci când va lua contact cu comunismul și oamenii pe care acesta îi crease. E discutabil care fusese părerea sa anterioară cu privire la această ideologie. Cert este însă că întrevederea cu soldații prizonieri dintr-un lagăr românesc îl va face să deteste modul în care o formă de orânduire socială a reușit atât de mult să-i dezumanizeze. Descrierea lui este una cât se poate de ilustrativă:

> „O, aspectul acestor prizonieri, când începi să vorbești cu ei, este sfâșietor de tragic. Viața lor este despuiată de cele mai frumoase lucruri. În lagărul în care stau, niciunul nu cântă, nu fredonează, nu se roagă și nu visează la nimic. Nu am văzut niciunul plângând, sau cu geana aburită de melancolie. Tot ce se întâmplă împrejurul lor este indiferent. Nu le e dor de acasă, nu vor să învingă, nu vor nimic. Timpul și-l petrec dormind, sau vorbind, ceasuri întregi, cele mai grozave platitudini. Vorbesc lucruri fără nici o importanță,

---

60 „Formalitățile de plecare pe front au durat câteva zile. Număram ceasurile în așteptarea clipei în care trebuia să pornesc pentru a scrie cel mai mare reportaj din viața mea, reportajul războiului pe care armatele noastre și armatele germane îl duceau dincolo de Prut. Într-una din zile, în care ziarele anunțau cu titluri mari primele victorii de pe front, în care credeam că voi pleca, am primit misiunea de a vizita un lagăr cu prizonieri bolșevici”. Idem, *Ard malurile Nistrului,* Editura Geea, București, 1993, p. 11.

> stupide și nu am văzut nici măcar unul, în cele douăsprezece ceasuri cât am stat cu ei, aruncând privirile, înlăcrimate sau galeșe, peste gardul de sârmă ghimpată. Nicăieri, în rândurile lor, nicio manifestare omenească."[61]

Îi va caracteriza drept insensibili[62], făpturi fără suflet[63], îi va compătimi și îi va defini drept roboți. Ulterior, în *Ochiul american*[64], va vorbi din nou despre robotizare și despre modul în care omul era redus la statutul de mașină în cadrul diferitelor structuri sociale. Aici, ca și în *Sacrificații Dunării*[65], va expune teza conform căreia între capitalism și comunism există o puternică colaborare, marcată de faptul de a submina demnitatea oamenii.

Cele descoperite pe front îl vor ajuta să deteste comunismul întreaga sa viață și să se teamă de o potențială interacțiune cu acesta, după cum va

---

[61] *Ibidem*, p. 18.

[62] „Nici dragostea, nici gelozia nu o cunosc acești oameni. Sufletul lor este văduv de orice sentiment. Cum s-a putut omorî sufletul acestor oameni? Dar nu am întâlnit la ei nici măcar egoismul firesc oricărui om." *Ibidem*, p. 20.

[63] „Dar sufletul este un articol necunoscut în rândurile tinerilor bolșevici. Nu exagerez de fel spunând ca bolșevicii aceștia tineri, cu care am stat de vorbă, nu au nici un dram de suflet. Le-a fost ucis. Au fost dezumanizați complet și reduși la constituția robotului." *Ibidem*, p. 19.

[64] Idem, *Ochiul American*, Editura Sens, Arad, 2019.

[65] Idem, *Sacrificații Dunării*, trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2020.

mărturisi în *Omul care călătorea singur.*[66] Dincolo de accentele anti-semite[67], care trebuie privite atât în contextul vremii, cât și în cel al propriei situații personale (credem că autorul se folosește de ele cu scopul de a distrage atenția autorităților și de a se feri de eventualele repercusiuni care ar putea decurge din calitatea sa de român căsătorit cu o evreică), și de evaluarea pe care o face autorul atât armatei și efectivelor sovietice, cât și acțiunilor ei, sau gradului

---

[66] Idem, *Omul care călătorea singur*, p. 72.

[67] Care-l determină pe Mircea Eliade să fie extrem de critic în raport cu el: „Pe aici, singura noutate «românească» a provocat-o Constantin Virgil Gheorghiu. *La Seconde chance* evocă «masacrele evreilor români» în așa fel, încât ai crede că Buchenwald-ul nu e nimic. Dar gazetele au descoperit și publicat pagini violent antisemite din *Ard malurile Nistrului*. Ca să se răscumpere, această canalie a împins filosemitismul până la denigrarea propriei lui patrii. Când mă gândesc că și acest roman va fi tradus în cincisprezece limbi și citit de sute de mii de oameni, mă apucă deznădejdea. Suntem cu adevărat un neam fără noroc. Singurul nostru succes mondial se întoarce asupra noastră. Românii și-au meritat soarta, gândesc oamenii de bună credință după ce citesc «ororile fasciste» descrise de Gheorghiu. Am multe păcate, dar cel mai greu este acela de a fi «descoperit» pe Gheorghiu și de a-l fi ajutat să se «lanseze». Dar cum puteam bănui că e o canalie dementă care, pentru a vinde încă 10000 de exemplare, e dispus să-și înjure mama? Nu l-am văzut de trei ani. Am rupt orice raporturi cu el. Dar, în Franța, unde orice succes e efemer, acest specialist al Dramei Umanității în Era Mașinismului e luat în serios...“ Mircea Eliade, *Europa – Asia – America, vol. 1*, p. 459.

de educație al exponenților acesteia[68], reportajele de război sunt și parte a unei interesante terapii. Autorul se descoperă pe sine, își definește iubirea pentru Basarabia în paginile a ceea ce scrie, își ia notițe și ajunge să înțeleagă evoluția anumitor situații, țări și stări și în același timp realizează o interesantă analiză cantitativă cu relevanță pentru arealul sociologic.

Dacă așa stau lucrurile cu textele mai sus pomenite, cu cel de-al doilea volum al memoriilor[69], există și anumite particularități. Cel dintâi capitol se deschide cu descrierea ororilor războiului, caracterizarea comunismului și a nazismului[70] și plecarea

---

[68] Astfel, iată de exemplu cum descrie locurile prin care au trecut rușii: „Camerele sunt pline de hârtii aruncate, de mobilier stricat, de resturi de mâncare, lenjerie murdară și sticle goale Și sparte. Pe aici au trecut bolșevicii!... Toate robinetele au fost lăsate deschise pentru ca aerogara să fie inundată. Saltelele au fost tăiate cu baionetele. Cineva dintre aviatorii bolșevici a căutat să incendieze clădirea și a turnat peste o dormeză benzină, dându-i apoi foc. Flăcările au afumat pereții și au distrus mobilierul din cameră, dar focul s-a stins singur. Glastrele cu flori, care împodobeau aerogara, sunt toate pârlite de foc și cu frunzele înnegrite". Idem, *Ard malurile Nistrului,* p. 27.

[69] Idem, *Ispita libertății,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2019.

[70] „Dar, la Apus, tocmai s-a născut o altă împărăție a răului, cea a lui Hitler și a nazismului. O împărăție a răului la fel de înfricoșătoare ca cea a *sovietelor.* În loc să fie roșie de sânge ca cea a *sovietelor,* cea a lui Hitler este brună cum sunt cărămizile zidurilor de închisoare și cuptoarele crematoriilor. Dar, în

autorului, împreună cu soția la Zagreb. Următorul debutează cu o scurtă prezentare a statutului social al autorului înspre finele războiului. Gheorghiu se prezintă pe sine astfel:

> „Am douăzeci și șapte de ani. Sunt poet. (Dețin chiar premiul Regal pentru Poezie pentru culegerea mea, *Caligrafie pe zăpadă).* Sunt atașat cultural la Ambasada Regală a României de la Zagreb."[71]

Apoi, tensiunea definește parcă întregul demers anamnezic. Scriitorul vorbește despre momentul 23 august 1944, descrie cum Hugo Oswaldini, delegatul guvernului croat vine să le comunice celor din ambasada românească faptul că au devenit prizonieri, iar mai apoi aduce în atenție posibilitatea, devenită obligativitate, a repatrierii[72]:

> „E o cerință *sine qua non* din partea lor. După ocuparea României, pe 23 august 1944, sovieticii și germanii s-au înțeles în privința schimburilor diplomaților lor. Elvețienii și Crucea Roșie Internațională au acceptat să se ocupe de schimb. Au fost autorizați să-i caute pe germani și croați în

---

afara culorii, restul este exact același flagel. Hitleriștii vor, la fel ca *sovietele,* să cucerească toate popoarele planetei și să stabilească o nouă ordine mondială." Idem, *Memorii – Martorul orei 25,* p. 480.

[71] Idem, *Ispita libertății,* p. 9.

[72] „Am primit ordin să vă repatriem *manu militari,* să vă trimitem cu forța în România, dacă vă opuneți acestui transfer". *Ibidem,* p. 48.

> închisorile și lagărele din URSS și să-i adune la un loc. Ei sunt astăzi cu toții regrupați la București și în trei zile vor pleca către Apus, pentru a fi schimbați, la jumătatea drumului, cu diplomați români în Germania și Croația. Totul este aranjat. Dar, în ultimul moment, sovieticii au cerut să le fie predați toți diplomații români care se află în Germania și Croația, fără excepție."[73]

Greutățile pricinuite de refuzul plecării, pe care doar Gheorghiu și oameni precum Vintilă Horea[74] o vor refuza, alături de sinuosul traseu care a presupus

[73] *Ibidem*, p. 50.

[74] Pentru mai multe informații cu privire la viața și activitatea acestuia, a se vedea: Vintilă Horea, *Memoriile unui fost Săgetător*, ed. Cristian Bădiliță și Silvia Colfescu, col. „Fapte, idei, documente", Editura Vremea, București, 2015; Idem, *Scrisori din exil*, vol. 1-2, ed. Maria-Pia Castaing, Editura Fundației Culturale „Memoria", București, 2011; Pompiliu Crăciunescu, *Vintilă Horia – transliteratură și realitate*, col. „Știință, spiritualitate, societate", Editura Curtea Veche, București, 2011; Cristian Bădiliță, Basarab Nicolescu (eds.) *În căutarea „Omului total". Moștenirea literară și spirituală a lui Vintilă Horea*, Seriile de autor „Vintilă Horea", Editura Vremea, București, 2016; Cecilia Latiș, *Arhitecturi paralele: Marguerite Yourcenar – Vintilă Horia*, Editura Universității din Suceava, Suceava, 2003; Gheorghina Adina Lemian, *Vintilă Horia – nefericitul fericit*, Editura Didactica Militans, Oradea, 2009; Georgeta Orian, *Vintilă Horia – un scriitor contra timpului său*, col. „Paradigme", Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008; Idem, *Vintilă Horia – privire monografică*, Editura Bălgrad, Alba-Iulia, 2000; Daniel Florin Predoiu, *S'initier à l'errance en la racontant: l'exil, l'identité et la mémoire dans les journaux intimes de trois intellectuels roumains*, Éditions Universitaires Européennes, Saarbrücken, 2011.

între altele, o vreme trecerea prin lagărul de la Heidelberg[75] și frica pricinuită de constanta amenințare de a fi restituiți rușilor, dar și aspectele ce privesc călătoria înspre Franța, fac obiectul acestui volum al memoriilor, rămase, din păcate, după cum arăta Thirerry Gillyboeuf, biograful scriitorului.[76]

Pentru Virgil Gheorghiu, scrisul a constituit, precum am încercat să arătăm aici, ceva mai mult decât o simplă formă de subzistență. E drept, datorită succesului de care s-a bucurat scriitorul odată cu publicarea *Orei 25,* dimensiunea pecuniară a fost și ea importantă. Autobiograficul este însă, în cazul lui, parte a testimonialului și are rol terapeutic. Fără a-l folosi în scop vindicativ[77], deși probabil că ar fi simțit

---

[75] Cu privire la debutul acestui moment, autorul își va aminti mai târziu momentul despărțirii de soția sa, trimisă într-un lagăr pentru femei, context în care cei doi se vor reîntâlni abia după 6 luni: „Am ieșit din Weimar și din Saxonia. Camionul se oprește. Mi se ordonă să cobor. Soția mea vrea să mă urmeze, dar soldații au luat-o de braț și o rețin în camion. Nici măcar nu avem timp să ne luăm rămas bun. Suntem în fața unei porți imense de sârmă ghimpată, și cu miradoare. Soția mea încearcă să se desprindă și strigă după mine:

- Virgil, nu mă părăsi! Virgil, ajută-mă!

Dar camionul demarează". Virgil Gheorghiu, *Ispita libertății,* p. 308.

[76] Thierry Gillyboeuf, ,,Cel de-al treilea volum al *Memoriilor*", în Constantin Virgil Gheorghiu, *Omul care călătorea singur,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2010, p. 5.

[77] Cu caracter vindicativ vor fi folosite anumite pasaje ale altor lucrări ale lui, care-i vor crea la un moment dat și probleme,

nevoia și ar fi avut cu certitudine și pârghiile necesare, Virgil Gheorghiu se folosește de autobiografie pentru a se confesa și a oferi cititorilor din viitor posibilitatea de a vedea și o altă perspectivă supra unor fapte și evenimente. Textele sale din această categorie au și valoare de izvor istoric, dar și relevanță sociologică, căci folosindu-se de calitățile de

---

după cum arată Neagu Djuvara, care ține să lege un astfel de episod de scandalul existent între scriitor și Monica Lovinescu: „Ajuns în fine la Paris, avusese norocul s-o cunoască pe Monica Lovinescu, care, simțind imediat interesul pe care romanul său îl putea prezenta în contextul epocii, i-a propus să-l traducă în franțuzește – ceea ce a și făcut, iute și bine. Ba l-a prezentat pe Gheorghiu filozofului Gabriel Marcel, care a făcut cărții o prefață.

Calitatea traducerii a fost decisivă, fără îndoială, întâi în acceptarea manuscrisului de către editor, apoi în succesul cărții. Gheorghiu, care nu avusese bani să plătească traducerea cărții, îi făgăduise Monicăi un procentaj din drepturile de autor. Când s-a văzut cu un bestseller, a retractat și a trebuit un proces, destul de neplăcut, pentru a-l sili la un compromis; și, întrucât, în cursul procesului Monica fusese ajutată de prietenul Gheorghe Rosetti, autorul nostru, acum celebru, scotea câțiva ani mai târziu un al doilea roman, în care eroul negativ, ofițerul român, trufaș, brutal și lichea, era un locotenent Rosetti! Alt proces, intentat de astă dată de un Gheorghe Rosetti-Solescu (a cărui mătușă era soția mareșalului Paulus, sacrificatul de la Stalingrad) și de vărul său îndepărtat Pierre Rosetti-Bălănescu (nepotul lingvistului Alexandru Rosetti). Editorul a fost silit să retragă toate exemplarele din circulație și să le înlocuiască cu o nouă versiune, în care «urâtul» purta alt nume... " Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948-1990),* pp. 165-166.

jurnalist, scriitorul știe să prezinte exemple concrete și să tragă și concluziile, pe baza a ceea ce întâlnește.

Refuzând a se destăinui unui jurnal pe care să-l ofere ulterior cititorilor (deși probabil în anumite momente ale vieții a avut un astfel de instrument), el reușește să se cunoască pe sine prin intermediul autobiografiei, să se plaseze în contextul anumitor evenimente, să se disculpe[78] și în același timp să ofere un tablou amplu, interesant și ușor de citit, al experiențelor pe care le-a trăit în timpul și după cel de Al Doilea Război Mondial.

[78] Idem, „Le sceau de l'infamie (Journal intime)", pp. 219-237.

Capitalismul ca pandemie sufletească - *'Ochiul american'* și viziunea părintelui Virgil Gheorghiu*

Virgil Gheorghiu rămâne, din nefericire, din pricina imaginii care i s-a creat în Franța și a influenței avute de familia Ierunca-Lovinescu în spațiul românesc de după 1989, în ciuda faptului că a avut parte de traducerea aproape integrală a operei, un scriitor ce se cere redescoperit. Ideile lui, ce pot face cu certitudine subiectul multor dezbateri, sunt încă actuale în mare parte, iar printr-o serie dintre lucrările scrise, părintele s-a dovedit un autor de-a dreptul profetic. De exemplu, în anul 1948, la scurtă vreme după instalarea comunismului impus de URSS în Estul Europei, s-a numărat printre primii scriitori care au denunțat crimele acestuia și au anticipat o parte dintre lucrurile ce aveau să

* Text publicat anterior într-o formă similară în: Teofil Tia, Adrian Podaru (coord.), *Pastorația și filantropia creștină în vreme de pandemie? Șansă, povară sau normalitate identitară,* Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2021, pp. 411-419.

urmeze.[79] În plus, ca scriitor al exilului, s-a străduit să promoveze prin munca sa valorile, patrimoniul material, tradițiile, istoria și cultura țării sale, fapt ce explică amplele referiri cu caracter istoriografic ce pot fi regăsite în scrierile sale.[80]

Întrucât o parte importantă a ideilor sale de natură publicistică se cere valorificată și analizată, ne-am propus ca în paginile cercetării de față să ne oprim asupra celor care se regăsesc în lucrarea *Ochiul american.* Le vom analiza aici, încercând să vedem prin ce se distinge critica adusă de el capitalismului și în ce mod poate fi acesta considerat o formă de *pandemie sufletească.*

În cadrul romanelor sale, Virgil Gheorghiu realizează adesea o critică, argumentată în mare parte, dar care conține totuși elemente de subiectivitate, la adresa unor regimuri politice, sau a ideologiilor care stau la baza anumitor forme de organizare socială. Între cele mai importante și mai des întâlnite în opera lui se numără: nazismul, comunismul și capitalismul.[81] Reprezentant al exilului francez și om ce a

---

[79] Despre comunism va scrie și anterior în volumele care conțin însemnările de război. Se va mulțumi atunci să descrie ororile săvârșite de Armata Roșie în Bucovina și Basarabia.

[80] Iuliu-Marius Morariu „Virgil Gheorghiu, Dracula în Carpați – Roman inedit", în *Sebeșul povestit,* 15 (2020), pp. 37-38.

[81] Între timp, am oferit o perspectivă detaliată asupra acestui aspect în: Iuliu-Marius Morariu, *Virgil Gheorghiu on Communism, Nazism and National-Socialism,* Peter Lang, Berlin, 2022.

trecut prin experiența lagărului, părintele s-a numărat printre cei care au cunoscut comunismul, ca reporter de război[82], și a sperat cu certitudine într-o incursiune americană eliberatoare, odată cu instaurarea lui în spațiul românesc. Pe măsură ce timpul a trecut și a aflat mai multe în legătură cu Yalta și consecințele ei, a fost din ce în ce mai dezamăgit. Pas cu pas, cu precădere după ecranizarea capodoperei sale, care s-a făcut de către americani (fapt care, probabil, a contribuit la creșterea urii lui față de aceștia, întrucât aspectele de critică adresate capitalismului american regăsite în carte[83] au fost eliminate de către regizor în varianta filmografică), a ajuns să cunoască anumite aspecte ale capitalismului, cu precădere ale celui american, care l-au motivat să scrie despre el într-o manieră critică.

---

[82] Iuliu-Marius Morariu „Virgil Gheorghiu și drama României în cel de-al doilea război mondial”, în *Sebeșul povestit,* 15 (2020), pp. 33-35.

[83] Căci, așa cum remarcă Loredana Cuzmici: „În *Ora 25* nu există cei buni și cei răi, americanii sunt doar în aparență mai civilizați decât aliații lor, Armata Roșie «eliberatoare». Pentru a câștiga un război, și unii și alții recurg la toate strategiile posibile. Mitul justiției internaționale, al pacturilor de tot felul este deconstruit cu fiecare nouă bolgie pe care o traversează un om nevinovat.” Loredana Cuzmici „Ora 25 – Destinul Internațional al unei cărți românești ca metaforă a istoriei,”, în: *Conference Proceedings of the Annual International Symposium Organized by "A. Philippide" Institute of Romanian Philology,* Editura Academiei Române, București, 2015, p. 292.

Dacă lucrări de la finele celui de-al cincilea deceniu al secolului trecut și începutul celui următor, precum *A doua șansă*[84] vor conține virulente critici aduse comunismului și modului de acțiune al armatei sovietice, exponenta lui în teritoriile ocupate, deja înspre finele deceniului al șaselea în lucrări precum *Sacrificații Dunării*[85], scriitorul va începe să vorbească despre compromisul făcut de capitalismul american cu comuniștii și despre modul în care cei dintâi au „jertfit” țările din Estul Europei sovieticilor. Vor urma apoi texte ce vor deconspira cusururile acestui mod de organizare socio-politică, acestea fiind prezentate cu precădere sub forma unor mici ironii sau alegorii. Astfel, în *Cerșetorii de miracole*[86], el va atinge, într-un moment în care apartheidul lovise puternic societatea americană, problema clivajelor sociale generate de culoarea pielii, accentuând faptul că pretextata democrație din acest spațiu își are și ea imperfecțiunile ei, în vreme ce, în *De ce să-l ucizi pe*

[84] Virgil Gheorghiu, *La Seconde Chance,* Les Éditions du Plon, Paris, 1952.

[85] Virgil Gheorghiu, *Les Sacrifiés du Danube*, Les Éditions du Plon, Paris, 1957. Lucrarea a fost tradusă în anul 2020 și în limba română, de către domnul Gheorghiță Ciocioi și publicată la Editura Sophia din București.

[86] Virgil Gheorghiu, *Les Mendiants de Miracle*, Les Éditions du Plon, Paris, 1958.

Limitrof?,[87] va fi adusă în atenție activitatea mafiei pe meleagurile americane și se va vorbi despre sistemul corupt din acest spațiu.

Cea mai vehementă critică va fi adusă însă, de către autor, în *Ochiul american.* Publicată în anul 1972[88], cartea poate fi considerată un roman de senectute al scriitorului. Probabil datorită acestui fapt, dar și a scandalurilor prin care trecuse, care i-au șubrezit imaginea publică în fața unor reprezentanți ai mediului cultural, lucrarea va beneficia de o slabă receptare, atât din partea publicului, cât și din cea a criticii. Roman subtil[89], cu un mesaj pe alocuri profetic, el a fost pus uneori în relație cu capodopera sa, respectiv *Ora 25*, anumiți critici considerând că autorul dezvoltă aici anumite aspecte prezentate acolo doar *in nuce:*

---

[87] Virgil Gheorghiu, *De Vedenking*, Press Gravenhage & Brussel, A. Manteau N. V., 1959. Textul a fost tradus în anul 2020, de către Gheorghiță Ciocioi și în limba română. A se vedea: Virgil Gheorghiu, *Suspectul,* Editura Sophia, București, 2020.

[88] Virgil Gheorghiu, *L'œil américain,* Les Éditions du Plon, Paris, 1972.

[89] După cum îl definește traducătorul în limba română în textul introductiv al acestei ediții: „*Ochiul American* este un roman când subtil, atunci când ia forma unei idile teologice, când abrupt, atunci când intenționează să tragă un semnal de alarmă și să denunțe consecințele ignoranței și necredinței. Autorul își propune să-l ghideze pe cititor spre meditațiile și misterele pe care descoperirile tehnice și tehnologice le umbresc tot mai mult." Editor, „Prefață: Omul cu al șaselea simț", în: *Ochiul American*, Editura Sens, Arad, 2019, p. 12.

> „În *Ochiul American,* apărut tot la Paris în anul 1972, autorul, acum cu douăzeci și trei de ani mai în vârstă (decât atunci când scrisese *Ora 25),* denunță cu și mai multă acuitate și forță mecanismele și primejdiile universului nostru artificial în plină dezvoltare și pune față în față două lumi diferite și opuse una celeilalte."[90]

Pretextul acțiunii este dat de o crimă petrecută într-un loc aparte, special prin amplasare și modul de comportament al oamenilor, o deltă. Un submarin amplasat în vecinătatea acesteia este cel care îl anunță pe polițistul din localitate despre o crimă ce a avut loc în niște teritorii greu accesibile din acea deltă și îi cere să se deplaseze acolo spre a descoperi făptașul. Așa cum face și în alte texte[91] și aici autorul folosește elemente cu caracter etnografic pentru a descrie anumite locuri. Spațiului acțiunii i-a folosit cu certitudine drept model Delta Dunării, fapt ce poate fi lesne dedus din descriere. Oamenii de aici, ale căror ritmuri de viață sunt ghidate de diferite elemente ce pendulează între credință și bigotism, ajung să ia contact cu atotștiința americană, care domină prin intermediul tehnologiei întreaga lume. Acest fapt aduce cu sine și schimbări la nivel social. Părintele Gheorghiu vorbește în cadrul textului

---

[90] *Ibidem,* p. 10.

[91] Iuliu-Marius Morariu, „Virgil Gheorghiu – Dracula în Carpați", pp. 37-38.

despre modul în care această civilizație a reușit să creeze „cetățeanul șurub” și „cetățeanul piuliță”, necesare unui astfel de angrenaj social, bazat pe producția industrială:

> „America a creat civilizația secolului al XX-lea pe modelul uzinelor Ford și General Motors. Toți oamenii civilizați, toți cetățenii acestei civilizații sunt piese sociale, șuruburi sociale, șaibe, piulițe, ce pot fi înlocuite între ele. Cu astfel de cetățeni-șuruburi și cetățeni-piulițe, mașina socială se învârte la turație maximă. Iată însă că, în expansiunea ei planetară, America dă peste oameni care nu sunt civilizați, întâlnește ființe umane care au rămas persoane, are nu fac parte dintr-un agregat sau alt întreg. Fiecare din aceste persoane este ea însăși un întreg. Aceste persoane necivilizate au rămas așa cum erau când au ieșit din mâinile lui Dumnezeu. Fiecare persoană este unică și de neînlocuit, punând în pericol mașinăria socială, șaibele și roțile dințate, ce nu acceptă decât șuruburi uniformizate, standardizate, conform normelor tehnice internaționale. Pentru a fi pe placul Americii, ființele umane trebuie să devină unități standardizate, adică șuruburi, piulițe și șaibe STAS, cu aparență omenească, piese ce pot fi schimbate oricând, ce pot fi înlocuite și aruncate după folosință, astfel încât Mașina-Societate să funcționeze după modelul mușuroiului cibernetizat. Fără niciun risc de întrerupere.”[92]

---

[92] Virgil Gheorghiu, *Ochiul american*, Editura Sens, Arad, 2019, p. 30.

Niciun scriitor de dinainte sau de până la el nu a formulat în acest fel ideea de depersonalizare pe care o aduce consumismul, prin „valorificarea" omului „ca resursă" și neglijarea aspectului de persoană, care ar trebui să fie definitoriu în înțelegerea lui și în gestionarea nevoilor sale. Critica adusă de el, în anii '70, societății americane, se dovedește general valabilă în societatea globalizată a zilelor noastre, în care idei precum cea de mistică, de religiozitate și de creativitate culturală, par parcă desuete sau chiar în contradicție cu evoluția lumii. În plus, într-un mod mascat, autorul vine să sugereze prin intermediul acestei idei, la fel cum va face și prin cea dedicată societății-uzină[93], în cadrul căreia vorbește despre

[93] „Societatea-Uzină nu acceptă indivizi, personalități. Raiul tehnicii, paradisul informaticii nu poate supraviețui decât cu condiția ca oamenii pământului să devină uniformi, să fie standardizați, absolut identici unii cu alții, precum dinții roților dințate și paralelismul căilor ferate, precum piesele oricărei mașini. Oamenii trebuie să aibă dorințe uniforme, gusturi uniforme, nevoi uniforme, respirație uniformă, viteză uniformă, credință uniformă și așa mai departe. Pentru a standardiza omenirea, sateliți scuipă zi și noapte mesaje." *Ibidem*, pp. 31-32. Într-un alt loc, prin gura unui personaj sunt spuse următoarele: „Noi, în Statele Unite, fabricăm totul în serie, la scară industrială. Precum bășicile de săpun, sau mormolocii broaștelor în lumea vie. Bășicile de săpun sunt aproape identice, una cu alta. Mormolocii broaștelor, la fel. De ce nu și mormolocii umani? Oamenii au sfârșit prin a semăna între ei, ca bășicile de săpun, ca sfinții de pe pereții bisericilor, ca mormolocii. Am prelungit metamorfoza până la aceea a automobilelor, pe care le fabricăm în serie industrială." *Ibidem*, p. 129.

consumul în masă, plasându-l în legătură cu producția din aceeași categorie, că de fapt, atât comunismul, cât și capitalismul, au la bază aceeași concepție cu privire la om, societate și producție, pe care o prezintă însă într-un mod diferit și o implementează prin mecanisme ce sunt structural diferite. Presiunea socială ocupă și în spațiul american, și în cel comunist, un loc de cinste. Arborând o mină aparent pesimistă, Gheorghiu subliniază că:

> „Realitatea nu este cunoscută decât de cei învinși, de cei umiliți, de cei «blocați în grad». Aceștia nu au dreptul să proclame, să spună adevărul. Ei nu au dreptul la cuvânt. În secolul XX, cum spune un poet american Ezra Pound: *«Free speech without free radio is as zero»*. Învinșii, singurii ce cunosc adevărul, nu au dreptul să se exprime la radio. La radio sau la televiziune nu vorbesc decât cei care fac legile, bogații, cei puternici, învingătorii, proprietarii războaielor și ai păcii. Ăștia însă nu vor niciodată să vadă realitatea. Absolut niciodată."[94]

Critica lui Gheorghiu este percepută de către unii ca fiind extrem de virulentă. Cel mai probabil, doar voci precum cea a lui Noam Chomsky[95], e drept, într-un alt context, pe baza unor argumente mult mai clar structurate și a exemplelor, dar și într-un alt stil, vor mai spune lucruri atât de înfiorătoare în legătură cu societatea americană.

---

[94] *Ibidem*, p. 43.

[95] Noam Chomsky, *Cum merge lumea*, Editura Curtea Veche, București, 2020.

În plină cursă de cucerire a spațiului, când „socialismul” rusesc și „capitalismul” american își disputau primordialitatea în cucerirea spațiului, ideea de cosmos nu era legată doar de explorare unor noi ținuturi, unde s-ar putea găsi forme de viață sau condiții ce să permită traiul, ci și de implementarea unor mecanisme și tehnici ce să permită supravegherea celorlalți. În acele vremuri, americanii se lăudau că ar fi în fața rușilor în acest sens și că aveau un sistem de sateliți care le permitea să fie informați și, ca atare, să dețină controlul asupra multor sectoare de relevanță primordială. Părintelui Gheorghiu nu-i scapă acest aspect și ține să vorbească despre el, în cuvinte deloc măgulitoare, ce-i drept, în paginile romanului. Se prevalează de faptul că informația privitoare la odioasa crimă a fost transmisă, prin satelit, locuitorilor din acele locuri:

> „Pentru a evita orice risc de pană social, ca buni tehnicieni ce se află, Americanii au umplut cerul de sateliți. Sateliții ăștia se învârt pe bolta cerului precum câinii de vânătoare în jurul vânatului. Vânatul sau prada lor este întreaga planetă, omenirea. Misiunea acestor cerberi și vânători cerești este deșteptarea indivizilor, a națiunilor, a popoarelor, triburilor. Deșteptarea întregii lumi. Sculați voi, adormiți ai vieții, sculați subdezvoltaților, analfabeților, sculați voi, oropsiți de la tropice, de la ecuator la poli, sculați, negrilor, sculați, cei cu ochi albaștri, sculați, blocaților în

> grad, sculați, prizonieri și netrebnici etc. Scularea tuturor. Erecție socială planetară. Sateliții trezesc oamenii așa cum Dumnezeu va trezi morții și viii – când va suna toaca cerească. Prin sateliții lor, Americanii scuipă mesaje din cer. Le scuipă separat, pentru fiecare continent, fiecare rasă, dând fiecăruia șansa de a fi înghițit de Societatea-Uzină, de Raiul multi-etnic, pluri-cultural și fantastico rasial."[96]

Dincolo de ironie, mesajul transmis de autor prin intermediul acestui pasaj este unul la care se poate medita intens. Dincolo de alte aspecte ce țin de disciplina socială, el vorbește și despre modul în care, urcând în cer, americanii au încercat să i se substituie lui Dumnezeu, singurul care are privilegiul de a acționa la nivel planetar și de a emite cereri și prescripții de normativitate globală.

Contestat de către anumite formațiuni și tradiții creștine, precum Biserica Romano-Catolică, ce nu se sfiește să-i sublinieze minusurile[97], capitalismul capătă în varianta americană o formă aparte, din cauza interculturalității și a modului cum o percepe el, respectiv ca pe un *melting pot.* Dincolo de amestecul cultural și social, ce poate să aibă multe consecințe pozitive, există și aspecte negative, ce se

---

[96] Virgil Gheorghiu, *Ochiul american,* p. 31.

[97] Conseil Pontifical „Justice et paix", *Compentium de la doctrine sociale de l'Eglise,* Libreria Editrice Vaticana, Vatican, 2005, p. 277.

găsesc în legătură cu această percepție și cu modul de organizare socială al americanilor. În plus, faptul de a fi un stat secularizat, face ca ideea de societate sub lupă, pe care sateliții vin să o aducă în atenție, să genereze și provocări la nivelul moralei. Acestea sunt sesizate de către părintele Gheorghiu, în paginile romanului, și sancționate ca atare.[98] Însă, dincolo de chestiunile de morală, autorul sesizează că lupta are drept miză substituirea ideii de Dumnezeu în plan social. Dialogurile dintre personaje vin să sublinieze acest aspect. Astfel, într-un dialog cu căpitanul, trimis să găsească criminalul, spune:

> „Eu am însă o explicație, căpitane. Americanii au luat locul lui Dumnezeu. Stelele fușerite, bricolate, sucite și învârtite de ei sunt atât de frumoase, încât nu le putem distinge de cele dumnezeiești. Ei

---

98 „Tot ce se petrece pe pământ, este un fel de carte deschisă, sub ochii lor. Totul este fotografiat și filmat. În Statele Unite, fetele se plimbă aproape dezbrăcate. Ele știu că este stupid să ascunzi față de vecini ceea ce milioane de ochi văd de departe. Tineretul înțelege repede. El a înțeles că rușinea și pudoarea nu mai au niciun sens. Totul se petrece în public. Până și casa Națiunilor Unite este de sticlă. Totul este public. Bordel generalizat. Nu mai este nevoie de locuri secrete, pentru anumite nevoi sau pentru întâlnirile amoroase. Se face dragoste în public. Am citit în ziare: toate marile orașe sunt prevăzute cu sexodromuri model, foarte igienice, unde bărbații și femeile cumpără un tichet lunar sau trimestrial, intră și se împerechează, precum animalele. Eu căpitane, nu-mi pot crește copiii fără pudoare, precum câinii...” Virgil Gheorghiu, *Ochiul american*, p. 59.

> zboară prin cer, pe Lună, precum îngerii... Iată-i capabili să stea douăzeci și cinci de ani pe *Mythos,* fără să se hrănească, fără să îmbătrânească. Ei au abrogat bătrânețea. Mâine sau poimâine vor descoperi elixirul contra morții și vor fi nemuritori.”[99]

Într-o societate ce garantează libertatea de exprimare și de credință, faptul de a dori substituirea lui Dumnezeu cu orice altceva nu se constituie, în mod absolut, într-o problemă. Atunci când modelul acela este exportat, pot apărea însă dileme. În plus, impunerea acestui model, de către oameni care se definesc pe ei înșiși ca fiind *improvers* ai creației divine[100], aduce cu sine distrugerea unor culturi, inferioare, din anumite puncte de vedere, celei care vine să impună principiile proprii, dar superioare din altele. Societatea din Deltă e prezentată de către părintele Gheorghiu ca fiind una marcată de puternice principii morale și bazată pe un puternic sentiment al religiozității (uneori genuin, alteori cu manifestări alterate, de-a dreptul bigote). În acest context, ideea de a substitui lui Dumnezeu orice altceva e problematică. Amina, personajul principal al narațiunii ajunge să exclame cu tristețe, cu privire la acest aspect următoarele:

---

[99] *Ibidem,* p. 77.

[100] „Fac parte din echipa *Improvers.* Echipa corectorilor lui Dumnezeu.” *Ibidem,* p. 140.

> „Dumnezeu este părintele și creatorul meu. El mă poate privi, nu îmi este rușine de El, care mă privește ca un părinte. Americanii însă nu sunt tatăl meu. Nici creatorul meu. Nici Dumnezeul meu. Ei nu au dreptul să mă privească. Privindu-mă, ochiul lor mă murdărește, mă pătează, îmi violează nuditatea... Mă simt ca și când aș fi închisă goală într-o celulă și observată permanent de către gardieni. Ochiul American este ochiul lui Iuda[101]".

Viziunea lui Virgil Gheorghiu din *Ochiul american* este, precum se poate vedea, una pesimistă. Critica lui se poate preta la o analiză amplă și își are cu certitudine doza ei de amendabilitate. În plus, îi semnează condamnarea ca scriitor, căci atât cititorii cât și critica ar fi așteptat ca el să rămână consecvent criticii aduse nazismului și comunismului și să nu extindă mesajul cărților lui și la capitalism. Astfel, precum remarcă Thierry Gillyboeuf, unul dintre biografii săi:

> „«Greșeala» lui Gheorghiu e probabil cea de aici: de a refuza să se înscrie într-una dintre cele două grupări care împart lumea în plin război rece. Dacă lupta sa împotriva comunismului este prezentă în multe dintre romanele sale anterioare, aici este hegemonia americană cu «paradisul ei mecanic», cea pe care o atacă cu accente profetice."[102]

---

[101] *Ibidem*, p. 56.

[102] Thierry Gillyboeuf, *Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat*, p. 89.

Dincolo de modul în care propriile lui experiențe personale, care i-au influențat o mare parte din scrieri[103] și dezamăgirile personale sunt expuse aici, *Ochiul american* se constituie într-o valoroasă contribuție, care poartă semnătura unui mare scriitor român. Globalizarea a venit să demonstreze că părintele nu se înșelase atunci când a adus în atenție aspecte precum *omul piuliță,* iar descrierea adusă monopolului exercitat prin intermediul sateliților s-a dovedit și ea exactă. Cât privește problematica religioasă... *no comment*, ar zice unii! Și totuși, într-o societate ce recunoaște aparent libertatea de manifestare a tuturor religiilor, icoana rotundă a banului pare să fie mai venerată decât divinitatea. În condițiile în care decenii de-a rândul, americanii au dus constante campanii de „exportare a democrației", ce s-au concretizat prin parteneriate diplomatice și campanii militare, în care au încercat să impună și altora modul lor de viață, fără a ține cont de anumite realități sociale și de modul în care acestea se găseau în legătură cu anumite aspecte estompate de către „civilizația lor", s-ar putea isca fireasca întrebare dacă nu cumva, prin eludarea anumitor elemente de tradiție și religiozitate, s-a ajuns la realizarea unei pandemii sufletești. Avea sau nu avea dreptate părintele Virgil?

---

[103] Eugen Simion, *Genurile biograficului,* Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008, p. 285.

Constantin Virgil Gheorghiu și provocările pastorației românilor din exilul francez*

Preot uneia dintre cele mai importante comunități ortodoxe românești din Paris, scriitor, poet, militant și voce profetică, Gheorghiu rămâne un scriitor complex. Arareori sunt întâlnite atât de multe elemente în cadrul unui singur profil biografic.

Comparat de critici cu Kafka[104], sau asociat militanților pentru condiția lui Iov[105], el este unul

---

* Text publicat anterior în: Teofil Tia, Adrian Podaru, *Pastorație și duhovnicie în diaspora românească: purtarea de grijă pentru cei adormiți, în cultul și practica Bisericii Ortodoxe: lucrările Simpozionului Internațional de Teologie, Istorie, Muzicologie și Artă, 31 Octombrie - 2 Noiembrie 2021*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2022, pp. 427-436.

104 Marius Miheț, „Barbaria noastră cea de toate zilele", în *Contemporanul*, XXXII (2021), nr. 3, p. 12-13.

105 „Gheorghiu a militat mereu pentru condiția lui Iov. Într-o formă sau alta, toată literatura lui se revendică prin filtrul acestui mit biblic. Fie că vorbim despre prospectarea unei umanități, fie a unei umanități, în opera de ficțiune a lui C. V. Gheorghiu se concentrează mereu o *odisee tragică." Ibidem,* p. 13. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America... Corespondență,* vol. al III-lea, ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999, p. 545.

dintre scriitorii care au folosit intens autobiograficul în creația literară[106], reușind să facă din scris o unealtă prin care a prezentat drama țării sale, atât înainte cât și în timpul comunismului și i-a valorificat tradițiile și istoria. În același timp, ca reprezentant al clerului, căci va fi hirotonit în anul 1963 de către episcopul Teofil Ionescu, iar ulterior, câțiva ani mai târziu va trece sub omoforul Patriarhiei Române[107], va publica mai multe lucrări cu conținut religios. Opera sa va fi cea care îl va consacra în rândul vocilor importante din spațiul bisericesc și-l va transforma într-un scriitor care va beneficia de mai multe monografii[108], studii sau articole dedicate operei sale[109].

---

[106] Eugen Simion, *Genurile biograficului*, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008, p. 285. Mircea Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine, vol.* 1, Editura Semne, București, 2009, p. 644.

[107] Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare se va cita: ACNSAS), *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E)*, dosar nr. 4408/2, f. 43.

[108] Amaury d'Esneval, *Gheorghiu*, Pardes, Puiseaux, 2003; Mirela Drăgoi, *Constantin Virgil Gheorghiu: între lume și text*, Galați University Press, Galați, 2009; Rodica Ioana Olah (Marian), *Constantin Virgil Gheorghiu. Studiu monografic* (mss., teză de doctorat), Alba Iulia, 2012; Afif Hadam, *Harmonies et conflicts de valeurs chez Constant Virgil Gheorghiu*, Editura Universității din București, București, 1996; Iuliu-Marius Morariu, *Virgil Gheorghiu on Communism, Nazism and National-Socialism*, Peter Lang, Berlin, 2022.

[109] Traian Cicoare, „Constantin Virgil Gheorghiu, la trei lustre de postumitate", în *Symposium – revistă de științe Socio-Umane*, V

În plus, ca păstor al comunității românești din capitala Franței va răspunde multor provocări, va stabili relații ecumenice și umane și va conferi o

(2007), nr. 1 (9), pp. 366-370; Gabriela Iliuță, "Constantin Virgil Gheorghiu, Exile dans la Coquille de l'ecriture du roman «La seconde chance»", în *Language, discourse and multicultural dialogue,* vol. 1, Editura Arhipelag XXI, Târgu Mureș, 2013, pp. 552-555; Carl Isabel Lundberg, "Review – The twenty-fifth hour", în *Manas,* III (1950), No. 31, pp. 5-7; Marinela Doina Dorobanțu, Erwin Kretz,"Exile and Interculturalism – The Case of Five French Writers of Romanian Origin", în *Studii de știință și cultură,* VII (2011), nr. 3, pp. 111-117; Ovid. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale,* vol. 2, Editura Minerva, București, 1974, pp. 562-570; Iuliu-Marius Morariu, Ștefan Josan, "Elements of spiritual autobiography in the literary works of Virgil Gheorghiu", în *Research and Science Today,* V (2016), No. 1 (11), pp. 83-88; Iuliu-Marius Morariu, „Elemente ale spiritualității ortodoxe în opera literară a lui Virgil Gheorghiu", în *Symposium*– "Cultural Transparency and the Loss of Privacy in the Era of Digital Technology: How Is This Shaping Our Becoming and the Ethical Dilemmas Related to It", edited by The Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality from New York, XXIII (2016), pp. 63-73; Idem, „Însemnările de război și importanța lor pentru Constantin Virgil Gheorghiu", în *Analele Aradului,* II (2016), pp. 712-721; Idem, „Opera lui Virgil Gheorghiu, între literatură și autobiografie", în Ilie Rad (coord.), *Anuarul Colegiului Studențesc de Performanță Academică 2015-2016,* nr. 3, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016, pp. 263-271; Idem, „Conflictul dintre Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu, reflectat în scrierile lui Mircea Eliade și Neagu Djuvara", în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană – studii și comunicări din Banat – Crișana,* vol. XII, „Vasile Goldiș" Unviersity Press, Arad, 2017, pp. 575-585.

dinamică aparte vieții religioase românești din acest spațiu. Despre toate aceste aspecte vom vorbi în rândurile următoare, în cadrul cărora vom încerca să aducem în atenție modul în care a interacționat părintele scriitor cu provocările pastorației românilor din exilul francez. În realizarea acestui obiectiv vom valorifica deopotrivă paupera literatură existentă, dar și documente din cadrul Arhivei CNSAS, sau propriile sale opere.

Despre activitatea pastorală desfășurată în cadrul comunității românești de la Paris odată cu primirea Tainei Hirotoniei, Virgil Gheorghiu a scris destul de puțin. Astfel, deși operele sale literare abundă în aspecte autobiografice, doar în texte precum *Spioana*[110] se găsesc referiri la activitatea sa sacerdotală. Chiar și acolo, propria sa experiență este pusă în spatele unui alt personaj, cel care a trăit cu adevărat anumite momente pline de emoții din pricina Securității fiind plasat doar în rândul personajelor pozitive care încearcă să împace spiritele.

Astfel, textul dedicat copilăriei sale teologice[111], cel care vorbește despre devenirea sa și începuturile

---

[110] Virgil Gheorghiu, *L'Espiognne –roman,* Librairie Plon, Paris, 1971.

[111] Idem, *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică,* Editura Deisis, Sibiu, 1999.

războiului[112], cele două volume de memorii pe care a apucat să le publice[113], sau *Omul care călătorea singur*[114], gândit drept cea de-a treia piesă a unul amplu demers memorialistic format din opt texte, dacă ar fi să dăm crezare legatarului său testamentar[115], nu vin să aducă în atenție aspecte ce țin de activitatea sa sacerdotală. Cu privire la aceasta putem afla informații din memoriile celor care l-au cunoscut, din anumite texte însăilate de autor în cadrul operei sale și puse pe seama altora, din notele date de către diferiți informatori ai Securității, ori din scrierile care i-au fost dedicate postum. Dacă cele scrise în cea dintâi categorie de surse aparțin cu precădere unor oameni cu care scriitorul a intrat în conflict, sau care l-au detestat, cele din categoria a doua sunt adesea lacunare, ori greu de depistat, iar cele din urmă nu sunt nici ele întru totul reale. Diferitele surse ale Securității raportează cu precădere aspectele negative ale activității lui, sau scriu cu scopul de a-l prezenta superiorilor lor într-o lumină proastă.

---

112 Idem, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer. Amintiri dintr-o copilărie teologică,* Editura Deisis, Sibiu, 2008.

113 Idem, *Ispita libertății – memorii II,* Gramar, București, 2002; Idem, *Memorii – martorul orei 25,* Gramar, București, 1999.

114 Idem, *Omul care călătorea singur,* Editura Sophia, București, 2010.

115 Thierry Gillyboeuf, „Cel de-al treilea volum al *Memoriilor*", în Constantin Virgil Gheorghiu, *Omul care călătorea singur,* Editura Sophia, București, 2010, p. 6.

Lumea însăși îi este ostilă lui Gheorghiu cu prilejul hirotoniei. Unii vor striga chiar, „nevrednic este”, în vreme ce alții vor părăsi ostentativ biserica atunci când va avea loc momentul consacrării[116]. Acest lucru nu-l va descuraja, la fel cum repetatele șicane din partea organelor de represiune din România comunistă, dar și din cele ale unora dintre intelectualii parizieni care nu-i nutreau sentimente de amiciție nu-l vor determina să-și întrerupă misiunea, ori să-și stopeze activitatea culturală. O scrisoare datând din 26 iulie 1965, trimisă, la doi ani după hirotonie, părinților săi și interceptată de către Securitate vine să arate că părintele Virgil vedea sarcinile sale pastorale ca fiind legate într-o manieră profundă de activitatea sa literară. În plus, se definea pe sine prin prisma amândurora, evitând o clasificare a rolului vreuneia dintre ele. Textul, ce vine ca răspuns la o corespondență anterioară, trimisă de către părinții săi, a fost lăsat, cel mai probabil, de către organele de supraveghere să ajungă în capitala Franței cu scopul de a fi folosită ca să-l atragă pe autor înspre o potențială colaborare. Aici, părintele ține să le vorbească bătrânilor săi părinți despre faptul că a ajuns unul dintre cei mai mari scriitori ai lumii, că este un autor studiat în școală și vrea să le

[116] Constantin Cubleșan, *Escale în croazieră,* Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011.

arate că ei se numără printre personajele importante ale demersurilor sale cu valoare beletristică[117]. Nu uită să sublinieze, cu o oarecare undă de tristețe, faptul că nu are copii și le vorbește despre calitatea de preot pe care a primit-o cu trei ani în urmă. În același timp, dat fiind faptul că în acel moment se purtau negocieri în vederea filmării capodoperei scriitorului, *Ora 25,* în România, își exprimă el însuși dorința de a fi acolo, prevenindu-și părinții cu privire la ceea ce era pe cale să se petreacă:

> „Acum 3 ani, ca să fiu mai aproape de voi, mai aproape de România – de mine însumi și de Dumnezeu, am fost hirotonit preot misionar la Paris. Prea Fericitul Patriarh Justinian, care este, după cât pot eu judeca, cel mai mare patriarh pe care l-a avut România vreodată, m-a invitat de Paști la Patriarhie. Nu am putut veni. Rămâne pentru altă dată. Peste câteva luni vor veni la Neamț artiști și cineaști din Hollywood, ca să facă un film după un roman al meu. Poate vom veni și noi cu ei. Voi încerca să vă îmbunătățesc viața de toate zilele cum voi putea. Caut o modalitate de a o face eficace. Dacă aveți nevoie urgentă de ceva, scrieți din partea mea Preafericitului patriarh JUSTINIAN sau I.P.S. mitropolit JUSTIN, pe care nu-l cunosc, dar care știe desigur despre mine. Și

[117] Pentru mai multe informații cu privire la această corespondență, a se vedea și: Maxim Morariu, „Corespondența lui Constantin Virgil Gheorghiu cu părinții săi, reflectată în documentele Securității", în *Tabor,* XI (2018), nr. 3, pp. 72-76.

> vă vor ajuta, cum știu să facă marii vlădici. Autoritățile civile de azi îmi arată multă înțelegere și asta mă bucură pentru neamul meu românesc."[118]

Din păcate, aidoma notelor date de către diferiți securiști, nici scrisoarea nu spune foarte multe cu privire la activitatea sa pastorală. Cele câteva fotografii păstrate în dosarul său de urmărire ni-l înfățișează slujind în veșminte frumoase[119], ori implicat în diferite activități cu caracter social, dar despre suferințele îndurate, capcanele înscenate de către Securitate, conflictele inserate în sânul comunității știm destul de puțin. Cu toate acestea, din densitatea informațiilor care există cu privire la activitatea sa și relațiile pe care le are, ne putem da seama că era un om extrem de urmărit. Fie că se găsea în parohie, fie călătorea, Virgil Gheorghiu era un om pe urmele căruia se găseau mereu informatori zeloși, care notau cele ce le spunea, ori atitudinile pe

---

[118] ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408, f. 183-184. O notă anterioară aducea în atenție faptul că a fost hirotonit preot și sublinia faptul că nu corespondează cu familia, scrisoarea fiind probabil o urmare a acestei constatări: „Din materialele ce se dețin rezultă faptul că fugarul este un element iluzoriu și descompus, iar în ultimul timp a fost sfințit preot. În prezent, nu corespondează cu familia." Idem, *Fond Informativ,* cota I -234624, Dosar Gheorghiu Virgil, f. 5.

[119] Pentru fotografii, a se vedea anexa volumului: Iuliu-Marius Morariu, *Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu: conflictul Orei 25 reflectat în dosarele Securității.*

care le avea. Astfel, de exemplu, o vizită a Patriarhului Justinian la Geneva, ca escală pe drumul înspre Londra va fi consemnată și acompaniată de câteva constatări personale ale informatorului:

> „Sursa a remarcat că CONSTANTIN V. GHEORGHIU face o oarecare paradă de bigotism. Astfel, când delegația bis[ericească] a pătruns în hotelul în care era cazată, GHEORGHIU a îngenunchiat în fața patriarhului și a mitrop[olitului] J[ustin] MOISESU, cărora cu capul plecat le-a «sărutat» cu smerenie mâinile"[120].

Așa cum am menționat, această urmărire avea multiple scopuri. Pe de-o parte, își propunea să afle care este părerea lui cu privire la regimul ce conducea România, pe care autorul îl va defini în cea de-a doua parte a vieții prin intermediul sintagmei de „republică penitenciară"[121]. Pe de alta, încerca să

---

[120] ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2, f. 43.

[121] Virgil Gheorghiu, *Marele Exterminator și Marele Sinod Ortodox,* Editura Agaton, Făgăraș, România, 2008, p. 12. Iată ce înțelegea el prin acest lucru: „România este o țară închisă, o republică penitenciară. Acolo, pentru a supraviețui, oamenii sunt nevoiți să facă lucruri pe care locuitorii altei țări nu le fac. Pentru a supraviețui, dansatoarele din România trebuie să facă lucruri pe care dansatoarele din alte țări nu le fac. În România o dansatoare trebuie să vândă la negru. În celelalte țări nu se face asta decât în timp de război. Mama Dragomirnei nu voia ca vreunul din prietenii ei să moară, să fie omorât de miliție. A trebuit să facă rost de pașapoarte în alb și de permise de trecere. A trebuit să facă ceea ce în

găsească modalități de neutralizare a sa, sau de atragere la statutul de colaborator și deci, de compromitere. În acest context, serviciul românesc de supraveghere s-a folosit de felurite relații spre a-și atinge obiectivele. Astfel, de exemplu, în anul 1965 a trimis o scrisoare lui Henri Verneuil, cerându-i să ajute diplomația românească în atragerea sa[122], iar în cel următor, bazându-se pe relația sa cu pastorul Charles Westphal[123], una dintre vocile cele mai reprezentative ale luteranismului din spațiul francez din acea vreme, au încercat ca, prin intermediul acestuia, să-l determine să vină în țară.

Deși vagi și având drept centru de greutate aspecte ce nu reliefează dinamica pastorației sale în diaspora românească din Paris, notele informative vin să ne spună lucruri interesante cu privire la atitudinea sa în anumite momente, relațiile și impactul pe care-l aveau ideile sale. Faptul de a apela la oameni precum Verneuil arată cât de mult își doreau cei de la București să se poată lăuda cu prezența scriitorului în țară, iar atenția pe care ei o

---

celelalte țări nu fac decât gangsterii, contrabandiștii și criminalii". *Ibidem*, p. 95.

[122] Idem, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2, f. 16.

[123] „Westphal are o părere bună despre Gheorghiu. A afirmat că acesta este un om serios, se bucură de prestigiu și apreciere, este un bun preot, dar în primul rând este scriitor." *Ibidem*, f. 25.

acordă lui Westphal confirmă acest fapt. De altfel, acestui pastor părintele îi va dedica lucrarea *Tinerețea doctorului Luther*[124], fapt care vine să vorbească despre deschiderea lui înspre chestiuni cu relevanță ecumenică, dar și despre preocuparea pe care el o avea, de a cunoaște celelalte confesiuni și religii.

Patriarhia Română va constitui un pilon important pe care Securitatea va încerca să îl folosească în dialogul cu Virgil Gheorghiu. Conștienți de faptul că în anul 1966 Patriarhul Justinian îl va decora cu Crucea Patriarhală și statutul de iconom stavrofor[125], ei vor încerca să pună presiuni, atât înainte, cât și după acest moment, asupra întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, inițial cu scopul de a-l determina să îl primească în jurisdicția sa, iar apoi cu scopul de a-l face să viziteze România. Se vor izbi în repetate rânduri de o atitudine de-a dreptul potrivnică din

---

[124] „Cu Tinerețea doctorului Luther, dedicată pastorului Charles Westphal, președintele Federației Protestante Franceze, Gheorghiu continuă explorarea diferitelor religii monoteiste. Pentru că el însuși este preot, știe ca nimeni altul să ne facă să pătrundem în sufletul chinuit al unui om al lui Dumnezeu care iese din umbra sfântă a Evului Mediu și ajunge în tulburarea Renașterii, și reușește să evoce într-o manieră de-a dreptul somptuoasă secolul lui Faust, în care aurul, sângele și ideile fierb ca într-un cazan de vrăjitoare." Thierry Gillyboeuf, *Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat,* p. 82.

[125] *Ibidem,* p. 82.

partea sa, precum ține să sublinieze unul dintre informatori:

> „Relațiile cu Constantin Virgil Gheorghiu s-au înrăutățit din nou ca urmare a atitudinii negativiste a Patriarhiei și a Departamentului Cultelor, care, invocând faptul că în cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor de la Geneva, C[onstantin] V[irgil] Gheorghiu nu a avut o poziție conformă cu calitatea sa de preot al Bisericii Ortodoxe Române, nu țin contact cu el, nu îi răspund la scrisori etc. Gheorghiu a explicat ofițerului de legătură că dacă la Geneva ar fi luat atitudinea cerută de Patriarhie, trecerea sa sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române n-ar mai fi avut niciun efect. De fapt, a explicat Gheorghiu, Patriarhia a adoptat o atitudine de izolare a sa ca urmare a refuzului său de a trimite Patriarhului și unor episcopi unele cadouri cerute de aceștia. Relațiile cu Gheorghiu au ajuns într-un impas în momentul în care V. Dimitriu, Ambasadorul R.S. România la Paris, a fost singurul ambasador al unei țări socialiste care nu a dat curs invitației de a participa la avant-premiera filmului *A 25-a oră*”[126].

Despre dinamica pastorației, dar și despre ingerințele Securității în viața civilă din diaspora și încercările acesteia de a semăna zâzanie și de a produce dezbinare între cei care locuiau aici, scriitorul va vorbi în *Spioana,* unul dintre romanele sale târzii, cu

[126] ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2, f. 191.

conținut autobiografic. Aici va prezenta situația Elenei, spioană română menită a-i înscena un accident și de a-l lichida. Legatarul lui testamentar descrie astfel acest aspect:

> „În *L'Espionne (Spioana)*, publicată în 1971 și dedicată doctorului Bernard Sureau, Virgil Gheorghiu se pune pe sine în scenă, căci acțiunea are la bază o experiență personală. El și familia lui o primiseră pe Elena, o tânără compatrioată, în apartamentul lor de pe strada Siam, numărul 16, din cel de-al XVI-lea arondisment, dar ea era o spioană româncă, fapt ce le va fi ulterior confirmat de către Direcția de Securitate Franceză. Acest roman șocant, însă cu un suflu mai puțin inspirat, denunță încă o dată ororile, nedreptățile, cruzimile și absurditățile petrecute în țările în care omul nu este decât un robot. În același an devine parohul Bisericii Ortodoxe Române din Paris și poartă de acum o cruce. A fost promovat în anul 1970 ca reprezentant al Patriarhatului Ecumenic în Occident."[127]

[127] Thierry Gillyboeuf, *Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat*, p. 88. Iată cum caracterizează același autor această operă: „Cu *Dieu à Paris (Dumnezeu la Paris)*, care este publicată în 1980, Gheorghiu publică ultimul său roman. Călugărul Teodot, bătrân octogenar și om sfânt al lui Dumnezeu, episcopul bisericii române din Paris este sufletul exilului, susținerea lui morală și exemplul său. Prin credința sa, le dă puterea de a păzi acea biserică, simbolul rezistenței anticomuniste. Dar guvernul român nu poate îngădui acest lucru. Reapare aici teribila figură a marelui exterminator care începe imediat să

Anumite distincții pe care le va primi, dar și aspecte care țin mai degrabă de spectrul extravaganței, care îi vor determina pe inamicii săi să-l definească drept megaloman[128], nu vor scăpa nici ele ochiului Securității. La rândul său, scriitorul va riposta în *Dumnezeu la Paris*[129], când povestea tristă a episcopului Teodot, menit a ascunde în spatele numelui biografia lui Visarion Puiu, va veni să vorbească despre modul în care Securitatea reușise să dezbine comunitatea românească și să creeze o atmosferă de permanentă neîncredere aici.

Despre prestigiul de care se bucura în spațiul ecumenic și cel panortodox și pe care-l folosea spre a face misiune comunității sale din Paris și Bisericii sale vine să vorbească și geneza lucrării intitulate *Hristos în Liban*. După cum ține să arate Thierry Gillyboeuf:

întrețească în jurul omului sfânt o plasă invizibilă și strânsă, din care fiecare fir otrăvit este legat din ce în ce mai sigur de victima sa. Poate Dumnezeu să mai vorbească românește la Paris?", *Ibidem*, pp. 97-98.

128 „În 1973, predică în Postul Mare la Champs-Élysées și sărbătorește zece ani de preoție la Olympia, fapt ce îi va aduce din partea inamicilor săi calificativul de megaloman. Este făcut cetățean francez de către Roland Nungesser, primarul din Nogent-sur-Marne". *Ibidem*, p. 89.

129 Virgil Gheorghiu, *Dumnezeu la Paris*, Editura Sophia, București, 2016.

> „La finalul anului 1978, Virgil Gheorghiu și soția lui pleacă în Liban, în Beirutul în flăcări, la invitația unui prieten. Unul dintre ei, părintele Mansour Labaki, îl invită să participe la slujbe și să-i însoțească pe orfanii de război în «Foaierul bucuriei», îi vorbește despre parohia lui din Damour și îl convinge să scrie o carte despre Liban. La întoarcerea în Franța, scrie *Christ au Liban – De Moïse aux Palestiniens (Hristos în Liban. De la Moise la palestinieni),* publicată în 1979 și dedicată Alteței Sale principesa Françoise de Bourbon-Parme, principesă de Lobkowicz. Pentru el, Libanul este pământul lui Dumnezeu, un tărâm de azil și refugiu pentru cei persecutați, urmăriți sau exploatați."[130]

După cum se poate vedea și din pauperele idei schițate aici, pastorația românilor din exilul francez a constituit și pentru părintele Virgil Gheorghiu, ca și pentru alți clerici ce s-au nevoit în afara țării, contextul multor provocări. Supravegheați pe de-o parte de Securitate, urmăriți, hăituiți și hărțuiți, ei trebuia să fie tot mereu atenți la a nu cădea în capcanele celor care conduceau în acea vreme destinele țării noastre. Pe de altă parte, din cauza riscului puternic de sciziune, a dozei extreme de neîncredere, și a diviziunilor care existau în rândurile populației românești, lucruri care erau în mare măsură rodul

---

[130] Thierry Gillyboeuf, *Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat,* pp. 95-96.

muncii duse de către diferiți agenți infiltrați în rândurile adevăraților exilați, el se va găsi, asemenea altor preoți, tot mereu sub *sabia lui Damocles.* Conflictul cu scriitori precum Monica Lovinescu și Virgil Ierunca și ura pe care i-o purtau oameni precum Mircea Eliade vor amplifica starea generală și vor crea presiuni asupra sa. Cu toate acestea, părintele Virgil va păstori din anul 1962 și până în anul 1992 la Paris având uneori o adevărată mină profetică, iar alteori remarcându-se prin intermediul echilibrului, blândeții și capacității de a ierta. Din păcate, penuria de documente nu ne permite o restituire integrală a acestei problematici complexe și o plasare a ei în contextul mai larg al diasporei românești și al provocărilor ei.

Biserica Ortodoxă Română din diaspora în viziunea părintelui Virgil Gheorghiu*

Părintele Virgil Gheorghiu este cu certitudine un autor care trece printr-un proces de redescoperire în spațiul românesc contemporan și nu numai. Textele sale sunt încă traduse, numele său figurează pe frontispiciul unor studii, articole sau monografii apărute recent,[131] iar ideile lui fac încă obiectul unor

---

* Text publicat interior în: *Altarul Reîntregirii*, Serie nouă, Anul XXVI, Nr. 3, Octombrie-Decembrie, Alba Iulia, 2021, pp. 101-113.

[131] Thierry Gillyboeuf, *Constantin Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat,* traducere din limba franceză, indice și note de pr. Maxim (Iuliu Marius) Morariu, Editura Sophia, București, 2019; Mircea Gheorghe Abrudan, „Părintele Virgil Gheorghiu pe urmele creștinilor din Liban", în *Ortodoxia Românească în istorie și contemporaneitate,* Editura Renașterea, Editura Felicitas, Cluj-Napoca și Stockholm, 2019, pp. 499-501; Constantin Cubleșan, *Escale în croazieră,* Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011; Constantin Cubleșan, *Constantin Virgil Gheorghiu și aventura unei vieți literare,* Editura Sophia, București, 2016; Loredana Cuzmici, „Destinul internațional al unei cărți românești ca metaforă a istoriei", în *Conference Proceedings of the Annual International Symposium Organized by "A. Philippide" Institute of Romanian Philology,* Editura Academiei Române, București, 2015, pp. 285-305; Amaury D'Esneval, *Gheorghiu,* Puiseaux, Pardes, 2003;

Mirela Drăgoi, *Constantin Virgil Gheorghiu – între lume și text,* Editura Universității din Galați, Galați, 2009; Afif Hadam, *Harmonies et Conflicts de Valeurs chez Constant Virgil Gheorghiu,* Editura Universității din București, București, 1996 ; Ioan Ică jr., „De la «Ora Veșnică» la «Ora 25« și retur", în Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer,* Sibiu, Editura Deisis, 2008, pp. 5-15; Gabriela Iliuță, "Constantin Virgil Gheorghiu, Exile dans la Coquille de L'ecriture du Roman «La Seconde Chance»", în *Language, discourse and multicultural dialogue,* First Volume, Arhipelag XXXI Press, Târgu Mureș, 2013, pp. 541-555; Iuliu-Marius Morariu, „Opera lui Virgil Gheorghiu între Literatură și Autobiografie", în *Anuarul Colegiului Academic de Performanță 2015-2-16,* Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 253-271; Iuliu-Marius Morariu, *Conflictul dintre Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu, Reflectat în Scrierile lui Mircea Eliade și Neagu Djuvara,* în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație Românească Arădeană – Studii și Comunicări din Banat-Crișana,* „Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017, pp. 578-585; Mirela Drăgoi, „Histoire et Recomposition Identitaire dans les Mémoires de Virgil Gheorghiu", în *Intercultural communication and literature,* 21 (2014), no. 1, pp. 40-48 ; Mirela Drăgoi, „Questionnements Identitaires dans Les Mémoires de Virgil Gheorghiu", în *Intercultural communication and literature,* 22 (2015), no. 1, pp. 93-103 ; Mirela Drăgoi, „Le Discours de L'altérité dans L'Espionne de Virgil Gheorghiu", în *Intercultural Communication and Literature,* 23 (2016), no. 1, pp. 305-321; Iuliu-Marius Morariu, „Elemente ale Spiritualității Ortodoxe în Opera Literară a lui Virgil Gheorghiu", în *Symposium*, 23 (2016), no 1, p. 63-73 ; Iuliu-Marius Morariu, „Însemnările de Război și Importanța lor pentru Constantin Virgil Gheorghiu", în *Analele Aradului,* 2 (2016), pp. 712-721 ; Iuliu-Marius Morariu, „Conflictul dintre Constantin Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu, reflectat în memorialistica exilului parizian", în *Crisia*, 47 (2017), no. 1, pp. 183-188 ; Iuliu-Marius Morariu, „Omul din spatele Orei 25. Constantin Virgil Gheorghiu în Dosarele Securității", în *Sargetia,* 44 (2017), no. 8, pp. 373-381;

cercetări interesante. Cu toate acestea, există încă suficiente aspecte ale biografiei și activității sale, ce pot fi valorificate și multe idei care-i poartă semnătura, ce se cer analizate și dezbătute.

Din acest motiv, ne-am propus ca în paginile următoare să ne oprim asupra unui element interesant și important al operei sale. Legată de viața sa din exil, pe care o consideră drept o „existență second-hand"[132], situația Bisericii Ortodoxe Române din diaspora a constituit un element important al preocupărilor sale. În realizarea acestui demers vom analiza cu precădere scrierile publicate după anul 1948 și vom încerca să vedem în care este dinamica vieții ecleziale ortodoxe românești din spațiul francez și cum se regăsește autorul, devenit, începând cu anul 1963, preot[133] al comunității românești din Franța. În același timp, vom compara, acolo unde va fi necesar, informațiile descoperite în lucrările care-i poartă semnătura cu cele păstrate în arhivele CNSAS

Iuliu-Marius Morariu, Ștefan Josan, "Elements of spiritual autobiography in the Literary Works of Virgil Gheorghiu", în *Research and Science Today* 5 (2016), no. 11, pp. 83-88.

[132] Virgil Gheorghiu, *A doua șansă,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2012, p 5.

[133] Marinela D. Dorobanțu, Erwin Kretz, "Exile and Interculturalism – The Case of Five French Writers of Romanian Origin", *Studies of Science and Culture,* 7 (2011), no. 3, p. 116.

(căci clericul a fost pe parcursul întregii sale vieți un om extrem de urmărit).[134]

Ca fiu de preot, Virgil Gheorghiu a fost, precum va mărturisi în cel dintâi volum al memoriilor[135], un om crescut în Biserică. A cunoscut încă de mic frumusețea slujbelor, a înțeles în profunzimea lor cultul răsăritean și a fost la curent atât cu chestiuni precum schimbarea calendarului, care vor constitui ulterior subiectul unor texte precum romanul manuscris *Dracula în Carpați*[136], cât și cu alte aspecte de teologie, mai mult sau mai puțin profunde. Totodată, a evocat frumusețea vieții și a spiritualității românești de pe meleagurile nemțene în mai multe lucrări ale sale și a vorbit despre chipul luminos al tatălui său[137] și despre pilda și jertfelnicia lui în paginile unei lucrări de o rară frumusețe.

---

[134] Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare se va cita: ACNSAS), *M. F. I./Neamț,* rola 356; ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2; ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408; ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 349; ACNSAS, *Fond Informativ,* cota I-185086, Dosar Gheorghiu Virgil; ACNSAS, *Fond Informativ,* cota I-234624, Dosar Gheorghiu Virgil.

[135] Virgil Gheorghiu, *Memorii – martorul orei 25,* trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, Gramar, București, 1999.

[136] Constantin Virgil Gheorghiu, *Dracula în Carpați. Roman inedit,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2019.

[137] Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer,* Editura Deisis, Sibiu, 2008; Virgil Gheorghiu, *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle,* Librairie Plon, Paris,1965.

Ulterior, a folosit timpul petrecut la Heidelberg spre a studia teologia, căci prins în angrenajul lucrurilor, nu a reușit să facă acest lucru în țară[138], iar când vremurile au permis, a devenit el însuși preot. Din această postură, a reușit nu doar să răspundă amplelor necesități pastorale ale comunității pe care o păstorea, ci și să întrețină și să dezvolte frumoase relații în plan ecumenic, cu reprezentanți ai altor culte, precum pastorul Charles Westphal[139] și să reprezinte Ortodoxia Românească în câteva rânduri chiar și în locuri precum Geneva, locul în care se găsea sediul central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, unde va reuși să irite în mod constant Securitatea[140], datorită faptului că nu putea fi cenzurat de către aceasta, în ciuda tuturor eforturilor depuse de către acoliții ei.

---

[138] Fapt despre care era la curent și Securitatea, după cum se poate vedea dintr-un raport publicat în anii '60 ai secolului trecut. ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408, f. 148.

[139] Într-un raport al Securității, informatorul păstrează și o interesantă caracterizare pe care acesta i-o face părintelui Gheorghiu, fapt întru totul măgulitor pentru cel în cauză: („Westphal are o părere bună despre Gheorghiu. A afirmat că acesta este un om serios, se bucură de prestigiu și apreciere, este un bun preot, dar în primul rând este scriitor." ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2, p. 25.

[140] ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2, f. 187-19.

Un aspect ce definește ampla activitate cu caracter ecumenic a lui Virgil Gheorghiu și vorbește despre recunoașterea ei îl reprezintă apropierea sa de Patriarhul Ecumenic Athenagoras Spirou, căruia îi va și dedica o frumoasă biografie[141]. La rândul lui, ierarhul grec cu origini albaneze îl va decora cu cea mai înaltă distincție a instituției pe care o conducea, respectiv Crucea Patriarhală. Ulterior, situația complicată a creștinilor din Liban îi va atrage atenția și-l va determina să întreprindă în acest sens o frumoasă călătorie, despre care va scrie într-unul din volumele sale, prezentând nu doar istoria acestor meleaguri, ci și pledând pentru întreprinderea eforturilor necesare în vederea prezervării ei[142].

Prin toate aceste aspecte, părintele Virgil a reușit să creeze o frumoasă imagine Ortodoxiei Românești din exilul francez și să promoveze valori genuine precum dragostea, pacea, întrajutorarea frățească, sau dialogul în spațiul ecumenic. În același timp, a reușit să-i transforme, pas cu pas, pe cei care îl urau la începutul preoției sale, în apropiați ai dânsului și colaboratori în realizarea de lucruri frumoase. E

141 Virgil Gheorghiu, *Viața Patriarhului Athenagoras*, trad. Cristian Moldovan, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009.

142 Virgil Gheorghiu, *Christ au Liban*, Éditions du Rocher, Monaco Ville, 1989.

drept, Monica Lovinescu[143], Virgil Ierunca[144] și Mircea Eliade îi vor rămâne mereu inamici și vor reuși să monteze împotriva lui atât autori francezi, cât și români, precum Marin Preda[145], însă impactul acuzelor lor va scădea cu timpul.

Ca preot și slujitor al altarului, părintele Virgil va contribui cu condeiul la promovarea valorilor creștine în diaspora. Va dedica unor sfinți mari, respectiv Ambrozie al Milanului[146] și Ioan Gură de Aur[147], două frumoase biografii și în același timp își va arăta deschiderea înspre cunoașterea altor spiritualități prin evocarea lui Mahomed[148] și cea a lui

---

143 Monica Lovinescu, *Posteritatea contemporană – unde scurte,* vol. III, Editura Humanitas, București, 1994, pp. 271-274; Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului,* Editura Humanitas, București, 1999, pp. 65-67; Monica Lovinescu, *Jurnal,* vol. 5- 1996-1997, Editura Humanitas, București, 2005, p. 146; Monica Lovinescu, *Jurnal,* vol. 6 – 1998-2000, Editura Humanitas, București, pp. 160-161, p. 370.

144 Virgil Ierunca, *Trecut-au anii... Fragmente de jurnal. Întâmplări și accidente. Scrisori nepierdute,* Editura Humanitas, București, 2000, pp. 338-339.

145 Marin Preda, *Viața ca o pradă,* ed. Nicolae Preda, ediția a III-a, Editura Marin Preda, București, 1993, pp. 301-303.

146 Virgil Gheorghiu, *Sfântul Ambrozie al Milanului,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2013.

147 Virgil Gheorghiu, *Sfântul Ioan Gură de Aur – Atletul lui Hristos,* trad. Cornelia Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2008.

148 Virgil Gheorghiu, *Viața lui Mahomed,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2016.

Martin Luther[149] în paginile a două volume ample, cu caracter de monografie, în paginile cărora va scrie o istorie literaturizată. Prin toate aceste demersuri, a reușit pe de-o parte să-i fortifice în credință pe cei încredințați lui înspre păstorire, oferindu-le modele demne de urmat (prin prezentarea detaliată și într-o manieră extrem de plăcută, a vieții celor doi mari sfinți) și în același timp, a reușit să arate deschiderea ortodoxiei înspre dialogul cu alte spiritualități și credințe, bucurându-se de receptare și de atenție din partea liderilor lor.

Ca preot al diasporei, era conștient de rolul jucat de ortodoxie în promovarea și prezervarea identității naționale. Nu era străin nici de faptul că existau multe presiuni și încercări de discreditare a acestor formațiuni bisericești românești, rămase încă independente și nici de faptul că anumiți păstori charismatici reprezentau adevărate pietre de hotar în conservarea și promovarea valorilor genuine ale ortodoxiei în acest spațiu. Din acest motiv va dedica volumul *Dumnezeu la Paris*[150] mitropolitului Visarion Puiu[151], pe care îl considera un adevărat nedreptățit

[149] Virgil Gheorghiu, *La jeunesse du Docteur Luther,* Éditions du Plon, Paris, 1965.

[150] Virgil Gheorghiu, *Dumnezeu la Paris,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2016.

[151] Ioan Neculoiu, „Marele Exterminator sau Căderea din itinerarul eshatologic în cel terestru”, în Virgil Gheorghiu, *Marele Exterminator și Marele Sinod Ortodox,* Editura Agathon, Făgăraș, 2008, p. 5.

al istoriei bisericești. În acest context, se va preocupa ca prin intermediul slujirii, al predicilor, pe care, după cum remarcă Thierry Gilyboeouf, unul dintre biografii săi[152], le pregătea cu multă acribie, să vorbească despre bogata moștenire culturală românească și rolul ei identitar. În același timp, cărțile sale, adresate între altele și credincioșilor pe care îi călăuzea, vor vorbi despre patrimoniul aparte al zonei Moldovei, despre mănăstirile de aici și despre celelalte lucruri importante care au definit această zonă. Astfel, de exemplu, în *Dumnezeu la Paris,* va descrie „minunile Moldovei", respectiv mănăstirile din această zonă binecuvântată de Dumnezeu, care se înșiră ca adevărate mărgăritare pe versanții Carpaților, îmbogățind patrimoniul cultural și cel spiritual al meleagurilor lui natale:

> „Minunile Moldovei. Sunt unice în lume. În nici o altă țară nu se poate vedea ceva asemănător, scria un expert în artă sacră. Văzută din exterior, fiecare biserică este o încântătoare piesă de decor, care trebuie admirată în cadrul său verde și alb – verdele dimprejur pe care se înalță biserica, albul incintei și cel al construcțiilor monastice, care formează un cadru dreptunghiular în jur"[153].

În același timp, părintele Virgil va fi la curent și cu încercările Securității de a dezbina comunitatea de

---

[152] Thierry Gillyboeuf, *Constantin Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat,* p. 72.

[153] Virgil Gheorghiu, *Dumnezeu la Paris,* p. 30.

acolo, cu eforturile făcute în vederea discreditării păstorilor și cu toate celelalte eforturi concentrate înspre a distruge ceea ce, în acei ani reprezenta, în ciuda diviziunilor și conflictelor care existau între anumiți membri ai lor, un adevărat nucleu de rezistență. Mai sus pomenitul roman va vorbi astfel despre complexa intrigă țesută de către regimul de la București în vederea discreditării episcopului din Paris și luării cu asalt a bisericii lui[154]. În fapt, folosind diferite metafore, Virgil Gheorghiu va vorbi aici despre cel pe care l-a admirat întreaga viață, mitropolitul Visarion Puiu și despre modul în care mașinațiunile și dezinformarea practicată de către exponenții regimului de opresiune, îl vor transforma dintr-un lider spiritual într-un om bolnav și bătrân, condamnat să moară singur, abandonat și oropsit. Va încerca să-i aducă un omagiu postum și să arate că în

154 „Baxan e mulțumit. Nu este american ca să facă din succes o religie și un scop în viață, ci ca orice ființă omenească, e mulțumit când reușește în ceea ce a întreprins. Sunt mai puțin de trei luni de când Iuri Morcovescu și generalul Horodincă au venit la el, la Albina, în apropiere de București. I-au cerut să-l ucidă pe episcopul român din Paris înainte de solstițiul de iarnă. Înainte de 21 decembrie. Fără ca nimeni să-și dea seama că era la lucru, Baxan și-a îndeplinit misiunea sa în jumătate de timp, în trei luni. În acea dimineață, 21 septembrie, echinocțiul de toamnă, episcopul era mort. Nimeni nu știa cum a lucrat Baxan. L-a ucis pe episcop rămânând tot timpul întins pe patul lui de spital.” *Ibidem*, p. 185.

ciuda tuturor eforturilor unora, asupra efigiei ierarhului nu s-a așternut negura uitării.

De asemenea, el arată că, uneori, comunitatea de aici, care era la curent cu anumite practici, se folosea de Biserică pentru a ajuta la eliberarea unora dintre cei persecutați, la cumpărarea lor[155], asemenea celei pe care luteranii i-au organizat-o lui Richard Wurmbrand[156], ține să sublinieze concepția pe care o aveau comuniștii cu privire la legătura dintre Biserică și capitalism[157], sau să critice ingerințele

---

[155] „O putem cumpăra pe mama dumneavoastră. E doar o chestiune de bani. În fiecare duminică, la biserică, jumătate dintre persoanele care participă la slujbă sunt persoane cumpărate. Se plătește guvernului de la București un tarif. Căci există un tarif care oscilează precum toate valorile de la bursă. Nu știu care este prețul persoanelor pe piață. Acum câteva luni, se plăteau zece mii de dolari. Germanii care îi cumpără en-gross pe cetățenii lor din Polonia plătesc ceva mai ieftin. Ni s-a spus că varsă polonezilor opt mii de dolari pe cap de om." *Ibidem*, pp. 128-129.

[156] Pentru mai multe informații în legătură cu acest subiect, a se vedea: Maria Hulber, *În Sfera Tăcerii: Richard Wurmbrand în Dosarele Securității,* Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2018; Adrian Vasile Sabău, *Literatură și Convertire: Steinhardt, Frossard, Wurmbrand,* Editura Institutului European, Iași, 2011.

[157] Astfel, de exemplu, unul dintre personajele, care întruchipează comunismul și nomenclatura acestuia, spune la un moment dat în mai sus pomenitul roman: „Capitalismul a fost inventat în secolul al XV-lea. Știați asta. În acel timp, fiecare branșă își avea uniforma ei. Preoții, ofițerii, brutarii, tâmplarii își aveau uniformele lor. Evul Mediu nu se terminase încă. Evul Mediu a fost epoca uniformelor. Chiar și prostituatele își aveau

politicului în Biserică[158], respectând în același timp conducătorii eclesiastici ai vremii[159].

Concepția părintelui Virgil Gheorghiu în legătură cu diaspora este așadar, după cum se poate

hainele lor. Nu puteau să-și exercite meseria dacă nu purtau un capișon, ori o scufiță roșie. El s-a născut dintr-o dispută teologică. Până atunci, Biserica pretindea că banii nu puteau să facă pui. La sfârșitul Evului Mediu, Biserica a acceptat teoria cămătarilor, știind că banii pot să facă pui. Această schimbare teologică a dat naștere capitalismului. Primii capitaliști din lume au fost membrii familiei Fugger din Ausburg, Germania. Era o meserie nouă. Avea nevoie de o uniformă ca toate celelalte. Se va inventa una. Prima piesă vestimentară a uniformei capitaliste a fost acoperământul. Un acoperământ ca o bonetă tricotată cu fir de aur. Era uniforma capitaliștilor. Familia Fugger a fost prima care a purtat-o. Astăzi, semnele din afară ale bogăției sunt: Cadillac-ul, Rolls Royce-ul, iahturile, vilele somptuoase." Virgil Gheorghiu, *Dumnezeu la Paris*, pp. 60-61.

[158] Cea mai reprezentativă lucrare în acest sens poate fi cu certitudine considerată: Virgil Gheorghiu, *Marele Exterminator și Marele Sinod Ortodox.*

[159] Astfel, de exemplu, un informator al Securității descria întrevederea dintre acesta și Patriarhul Justinian cu prilejul unei escale făcute de către capul Bisericii Ortodoxe Române la Geneva, în timpul unei călătorii și era stupefiat de respectul pe care acesta îl avea față de ierarh, clasificând comportamentul său drept bigot: „Sursa a remarcat că CONSTANTIN V. GHEORGHIU face o oarecare paradă de bigotism. Astfel, când delegația bis[ericească] a pătruns în hotelul în care era cazată, GHEORGHIU a îngenunchiat în fața patriarhului și a mitrop[olitului] J[ustin] MOISESCU, cărora cu capul plecat le-a «sărutat» cu smerenie mâinile." ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E)*, dosar nr. 4408/2, f. 43.

observa, una complexă. Cărțile sale, atitudinea pe care o adoptă în anumite situații, dar și alte aspecte similare vin să vorbească despre modul în care înțelegea el Biserica Ortodoxă Românească din exilul parizian și se raporta la aceasta.

În calitate de credincios și mai apoi de preot al comunității românești ortodoxe din Paris, el a avut, în cele peste cinci decenii petrecute aici, posibilitatea să cunoască ortodoxia românească de pe aceste meleaguri, să o evalueze și chiar să o înțeleagă. Ca păstor și scriitor a slujit-o cu condeiul, cu vorba și cu inima, predicile sale fiind adevărate exortații la urmarea lui Hristos, iar activitatea lui din spațiul ecumenic, dar și din cel pan-ortodox, transformându-l într-un mărturisitor și o personalitate apreciată a teologiei românești de peste hotare.

În același timp, ca scriitor, s-a îngrijit să-și hrănească duhovnicește turma, oferindu-i frumoase biografii ale unor părinți și ale unor personalități de seamă precum Sfinții Ambrozie al Milanului, Ioan Gură de Aur, Martin Luther sau Mahomed, iar când a fost necesar, a deconspirat tentativele comuniștilor de a discredita comunitatea românească de aici și personalitățile ei reprezentative din spațiul spiritualității.

Corespondența lui Constantin Virgil Gheorghiu cu părinții săi, reflectată în documentele Securității*

Între personalitățile care au marcat destinul exilului românesc din spațiul francez, un loc aparte îl ocupă, apodictic, Virgil Gheorghiu. Din nefericire, a ajuns să fie cunoscut posterității cu precădere prin prisma conflictului pe care l-a avut cu Monica Lovinescu.

Viața lui nu s-a rezumat însă doar la acest eveniment important ci s-a constituit, după cum el însuși ține să arate în paginile propriilor memorii[160] sau în cele ale lucrării *Omul care călătorea singur*[161], clasificat

---

* Text publicat anterior în: *Tabor*, anul XI, nr. 3, Martie, Cluj-Napoca, 2018, pp. 72-76.

160 Constantin Virgil Gheorghiu, *Memorii - martorul orei 25,* trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, col. „Sinteze. Documente. Eseuri", Editura Gramar, București, 2003; Idem, *Ispita libertății – memorii II* , trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, col. „Sinteze. Documente. Eseuri", Editura Gramar, București, 2002.

161 Idem, *Omul care călătorea singur,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2010.

drept cel de-al treilea volum al acestora[162], într-o înșiruire de momente în care, cele nefericite au avut parcă o pondere mai mare decât celelalte. Absolvent al Facultății de Filosofie din București, premiat de Fundațiile Regale pentru volumul *Caligrafie pe zăpadă*[163], va fi, în prima parte a celui de Al Doilea Război Mondial, reporter de război[164]. Înspre finele conflagrației se va găsi în postura de a pleca în Croația ca atașat cultural al ambasadei din Zagreb, pentru a evita arestarea și torturarea, de către legionari, a soției lui, Ecaterina Burbea, care era evreică. Acolo, va refuza să se întoarcă în țară după 23 august 1944. Va trece prin mai multe lagăre în spațiul german și cel austriac pentru ca, în anul 1948, să se stabilească în Franța, unde va rămâne până la moarte.

Părinții și frații săi vor rămâne în țară, fapt ce-i va crea însă scriitorului un mare disconfort. Dorul de

---

162 Thierry Gillyboeuf, „Cel de-al treilea volum al *Memoriilor*", în Constantin Virgil Gheorghiu, *Omul care călătorea singur,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2010, pp. 5-11.

163 Idem, *Caligrafie pe zăpadă,* col. „Operele premiate ale scriitorilor tineri români", Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", București, 1940.

164 Publicând câteva volume cu privire la front, care îi vor crea după aceea probleme, din pricina unor pasaje interpretabile. A se vedea: Idem, *Ard malurile Nistrului,* Editura Geea, București, 1993; IDEM, *Reportaje de război,* ed. Ioan Neculoiu, Editura Agaton, Făgăraș, 2008.

țară va fi dublat, pe meleagurile franceze, de cel de părinții săi. Despre ei va scrie atât în paginile lucrărilor pomenit anterior, cât și în alte romane. Tatăl său va apărea ca personaj în romane precum *Ora 25,* va fi cel căruia îi era dedicată continuarea ei[165], dar și alte lucrări. Nu va ajunge să-l mai revadă niciodată, cu toate că, în mod cert, și-ar fi dorit acest lucru.

Într-un anume context, va găsi prilejul să îi scrie însă, lui și mamei. Momentul a avut în anii '60, când, după îndelungi supravegheri și tentative de intimidare, urmate apoi de altele de dialog[166], autoritățile de la București au solicitat Patriarhului Justinian intrarea în contact cu el, primirea în sânul Patriarhiei Române (căci fusese hirotonit preot de episcopul Teofil Ionescu care, în acel moment, nu se găsea în comuniune canonică cu aceasta), oferirea de cărți de cult și alte daruri[167], precum distincțiile bisericești[168], dar și să încerce să-l convingă să efectueze o vizită în țară.

---

[165] Idem, *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle,* Librairie Plon, Paris, 1965, în limba română: Idem, *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică,* trad. Maria-Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1999.

[166] ACNSAS. *Fond Informativ,* cota I -234624, Dosar Gheorghiu Virgil, f. 1; *Ibidem,* f. 7. Pe urmele lui la Paris, se găseau până la mijlocul anilor '60, opt agenți ai Securității.

[167] Idem, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2, f. 15; *Ibidem,* dosar nr. 4408, f. 18.

[168] *Ibidem,* f. 14.

Concomitent, agenții Securității i-au interpelat atunci și pe membrii familiei, încercând să-i convingă, atât pe părintele Constantin, tatăl său, cât și pe frații și surorile scriitorului, să-i facă acestuia o vizită la Paris[169] și să-l convingă să vină în țară[170]. La un moment dat, el însuși era dispus să facă acest pas și să se reîntoarcă într-o vizită în România[171], însă, conștientizând riscurile pe care le implica această vizită pentru imaginea lui, dar și de frica unei potențiale capcane, a anulat-o. Din același motiv, a scris și părinților săi la 25 martie 1968, solicitându-le să refuze primirea vizei[172] și arătându-le că, acceptarea ei ar constitui, atât pentru el, cât și pentru ei, o mare greșeală. Scrisoarea a fost, cum era de așteptat, interceptată de Securitate, însă în cele din urmă a fost trimisă preotului de la Petricani, după cum rezultă din rezoluția ofițerului[173], cei doi îndeplinindu-i dorința.

---

[169] *Ibidem,* f. 162-163.

[170] Una dintre rezoluțiile notelor de urmărire chiar stipula acest lucru: „Stabilirea întregii activități dușmănoase pe care o desfășoară numitul GHEORGHIU VIRGIL împotriva RPR, căile și metodele pe care le folosește în desfășurarea acestor activități și influențarea să viziteze R. P. R. ca turist." Idem, *Fond Informativ,* cota I -234624, Dosar Gheorghiu Virgil, f. 6.

[171] Idem, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408, f. 107.

[172] Idem, *M.F.I./Neamț,* rola 356, f. 215 r-v.

[173] *Ibidem,* f. 215 v.

Scurta corespondență reprezintă o piesă rară a dosarului de urmărire căci, în toată documentația care se regăsește în dosarele informative sau cele de urmărire întocmite de instituțiile statului comunist pe numele scriitorului, nu se păstrează decât două astfel de texte. Pe lângă ele, ofițerii însărcinați cu monitorizarea activității lui Gheorghiu sau a familiei, rămase în țară, mai observă că, din când în când, pe diferite căi, acesta reușește să le trimită unele pachete, cu obiecte, medicamente sau alimente. Corespondența însă, e un element rarisim.

Spre deosebire de cea dintâi, cea de-a doua scrisoare, datând din 26 iulie 1965[174], e mai amplă, conținând informații detaliate. În plus, beneficiază de un răspuns, scurt, lacunar, al celor de acasă. În paginile ei, într-un stil similar celui din dialogurile imaginate sau din cele anterioare, ce se regăsesc în paginile operelor ce-i poartă semnătura[175], părintele

---

[174] Idem, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408, f. 183-184.

[175] Un astfel de frumos dialog cu mama sa este prezentat și în *Omul care călătorea singur.* El surprinde ultima discuție cu aceasta: „Întinse o mână protectoare peste umărul mamei. Ea îl privi în ochi. În vreme ce își privea fiul, ochii i se dilatau, întrebători și înspăimântați:

- Fii sigură că voi veni în mod regulat acasă, spuse Traian, mișcat de spaima ce cuprinsese ochii înecați în lacrimi ai mamei sale.

- Ai să te întorci? Oare e adevărat? întrebă ca neîncrezătoare, cu jumătate de gură.

După această întrebare, mama izbucni în plâns.

oferă vești despre el și soția sa, Ecaterina, despre viața sa de familie, celebritatea de care se bucură, fiind tradus în 33 de limbi și tipărit și în alfabetul Braille[176]. Apoi, le vorbește despre posibilitatea care există, ca romanul care l-a făcut celebru să fie și ecranizat[177], și despre faptul că a devenit preot. Documentul conține, de asemenea, cuvinte de mulțumire și confirmarea primirii fotografiei lor, dar și o frumoasă mărturie, în cadrul căreia, scriitorul arată că ei au fost subiectele esențiale ale scrisului său:

> „Laudă lui Dumnezeu! Nu credeam că [vă] voi avea în fața ochilor în această lume, și totuși minunea s-a împlinit. Azi dimineață am primit fotografiile voastre și scrisoarea. V-am sărutat chipurile frumoase, așa cum se sărută icoanele. Căci voi sunteți icoanele vieții mele. Eu nu am scris niciodată nimic decât despre voi, despre țara mea românească și despre Dumnezeu."[178]

- Refuzi să crezi că mă voi întoarce? zise el, strângându-i și mai tare umărul. De asta plângi? Pentru că crezi că nu mă voi întoarce?

- Cred că te vei întoarce, spuse ea.

Lacrimile îi ajunseră ușor până spre buze. Și le șterse ușor cu mâna stângă, apoi continuă:

- Cred că te vei întoarce. Mi-e teamă însă că va fi prea târziu. Asta-i tot. Te vei întoarce prea târziu când eu nu voi mai fi."
Constantin Virgil Gheorghiu, *Omul care călătorea singur,* pp. 13-14.

176 ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408, f. 183.

177 Inițial se propusese chiar filmarea lui în România. *Ibidem,* f. 199, f. 236.

178 *Ibidem,* f. 183.

Părintele Constantin îi va răspunde, arătând că și-ar dori să îl vadă[179], că atât el cât și doamna preoteasă sunt sănătoși și se bucură de mesaj și, în final, probabil la presiunea supraveghetorilor, cerându-i să nu critice foarte mult țara în scrisul său[180]. Spre deosebire de scrisoarea prezentată anterior, aceasta nu este comentată de cei care se ocupau cu monitorizarea ei, și nici nu pricinuiește vreo rezoluție din partea superiorilor acestora. Ea este totuși însoțită de un CV al scriitorului, în cadrul căruia se prezintă aspecte cu privire la biobibliografia lui[181].

Din nefericire însă, acestea sunt singurele scrisori ale părintelui Gheorghiu către părinții săi, și ale acestora către el, care se păstrează în dosarele Securității. Din dorința de a restitui un episod inedit din biografia lui, dar și de a reliefa modul cum s-a repercutat celebritatea sa asupra lui și a familiei sale rămase în țară (cu toții fiind urmăriți, asupra lor făcându-se presiuni, fapt reliefat atât de frica ce transpare din lectura textelor, cât și din cea a celorlalte note informative), și talentul literar ce se răsfrânge chiar și asupra unor texte de acest fel, le redăm aici integral. Alături de cele peste patruzeci de romane ale sale, ce acoperă un areal tematic vast și abordează

[179] *Ibidem*, f. 97.
[180] *Ibidem*, f. 115.
[181] *Ibidem*, f. 111.

chestiuni actuale și ardente, prezentându-le într-un mod plăcut, ele au o valoare inestimabilă în reconstituirea biografiei ilustrului scriitor ce trece, pe nedrept, probabil și din pricina conflictului pe care l-a generat *Ora 25*[182], printr-un con de umbră, nefiind întru totul repus în circuitul literar, teologic și istoriografic cotidian.

Scrisori

1.

Dragă mamă și iubitul și
veneratul meu tată,

Vă scriu numai 2 rânduri, căci prin scrisori nu ne putem spune nimic din cele ce avem de zis. <u>Vă rog – din adâncul inimii – nu vă luați după fratele și părintele nostru NECULAI. Ce face el nu este bine. Nu este momentul să veniți la Paris. Nici pe la ierarhi nu vă duceți,</u>

[182] Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane. Jurnal din exilul parizian*, trad. din franceză de Micaela Slăvescu, revizuită de Sanda Stolojan, col. „Memorii – jurnale", Editura Humanitas, București, 1996, p. 41; Traian Cicoare, „Constantin Virgil Gheorghiu, la trei lustre de postumitate", în *Symposium – revistă de științe Socio-Umane*, V (2007), nr. 1 (9), pp. 366-370; Constantin Cubleșan, *Escale în croazieră. Constantin Virgil Gheorghiu*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011, pp. 35-42; Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948-1990)*, Ediția a X-a, Editura Humanitas, București, 2012, pp. 164-167, pentru mai multe informații cu privire la acest scandal și urmările lui.

căci ei vă vor face rău[183]*. Eu am încercat să stau de vorbă cu ei, pentru ce este dumneze[i]esc, românesc și adevărat, dar nu s-a putut. Și eu de D[umne]zeu, de adevăr și de dreptatea românească nu mă clintesc. Cum ei în mine nu pot lovi, căci eu sunt departe, și în plus, orice gest contra mea va fi publicat în jurnalele din toate țările lumii (căci eu am sute de milioane de cetitori și toată lumea mă cunoaște – în afară de țara mea) – ei vor încerca să vă umilească. Stați deoparte. D[umne]zeu este mare. Eu am vești de la voi, fără să-mi scrieți voi. Când ceasul va veni, vă voi chema la Paris, sau voi veni eu în țară. Acum nu se poate.*

Vă sărut mâna cu lacrimi în ochi și cu mare dragoste,

Virgil

ACNSAS, *M. F. I./Neamț,* rola 356, f. 215 r-v.

2.

La Sainte Eglise Orthodoxe Roumaine de Paris
9 bis Rue Jean de Beauvais.
Dimanche et fetes a 11 heures
celebration de la divine liturghie.
Paris, 26 Iulie 1965

Dragă mamă, veneratul meu tată și părinte,

Laudă lui Dumnezeu! Nu credeam că [vă] voi avea în fața ochilor în această lume, și totuși minunea s-a împlinit.

---

[183] Sublinierile le-am regăsit în textul original. Ele aparțin autorului scrisorii (n. n.).

Azi dimineață am primit fotografiile voastre și scrisoarea. V-am sărutat chipurile frumoase, așa cum se sărută icoanele. Căci voi sunteți icoanele vieții mele. Eu nu am scris niciodată nimic decât despre voi, despre țara mea românească și despre Dumnezeu. Am publicat vreo 20 de cărți. Sunt unul din cei mai mari scriitori ai lumii. Acum scriu în limba franceză, iar cărțile mele sînt traduse în 33 de limbi, a treizeci și patra nu este o traducere, ci o ediție în relief pentru orbi, ca să mă citească cu degetele cei care nu au ochi. Elevii din America, din Asia și din cele mai multe țări din Europa mă învață la școală și toți vă cunosc pe voi toți din romanele mele. Vă spun asta nu pentru lauda mea, ci pentru a vă bucura. Curînd veți citi și voi cărțile mele. O operă, o creație a spiritului nu poate fi niciodată suprimată, așa după cum nu pot fi șterse de pe hartă apa Moldovei, Ceahlăul sau codrii Carpaților. Eu și Cocuța sîntem singuri. Fără de copii. Acum 3 ani, ca să fiu mai aproape de voi, mai aproape de România – de mine însumi și de Dumnezeu, am fost hirotonit preot misionar la Paris. Prea Fericitul Patriarh Justinian, care este, după cît pot eu judeca, cel mai mare patriarh pe care l-a avut România vreodată, m-a invitat de Paști la Patriarhie. Nu am putut veni. Rămâne pentru altă dată. Peste câteva luni vor veni la Neamț artiști și cineaști din Hollywood, ca să facă un film după un roman al meu. Poate vom veni și noi cu ei. Voi încerca să vă îmbunătățesc viața de toate zilele cum voi putea. Caut o modalitate de a o face eficace. Dacă

aveți nevoie urgentă de ceva, scrieți din partea mea Preafericitului patriarh JUSTINIAN sau I.P.S. mitropolit JUSTIN, pe care nu-l cunosc, dar care știe desigur despre mine. Și vă vor ajuta, cum știu să facă marii vlădici. Autoritățile civile de azi îmi arată multă înțelegere și asta mă bucură pentru neamul meu românesc. Curând vă voi scrie din nou pe larg. Presvitera COCUȚA și cu mine sărută mâna tatălui și părintelui meu și mâna mamei noastre, iar pe ceilalți îi îmbrățișăm cu dragoste.

- Virgil și Coca –

Le Rev. pere VIRGIL GHEORGHIU, 47 avenue Ferdinand Buisson Paris, 16, Tel. Molitar. 89-87. -

ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408, f. 183-184.

3.

Dragii noștri,

Cu cea mai mare bucurie, vă trimitem prin dl. Grigorescu câteva rânduri – și care a avut bunăvoința de a se deplasa să vină pe la noi a ne vedea și să vă aducă vești că noi suntem sănătoși. Cu toții o ducem bine – în raport cu vârsta noastră -. De la voi nu am primit de mult, de prin mai nici o veste ș și nouă ne face mare bucurie când citim slova voastră.

Ne-a vizitat și dna și dl. VOICULESCU, ne-a făcut mare plăcere. Eu nu renunț la ceea ce v-am rugat că voiesc să vă vizitez Parisul și asta cât sunteți voi acolo.

Vă rog să ne scrieți și când se va întoarce dl. Grigorescu, vedeți ce mai puteți face, însă vă rog foarte mult să nu luați în nume de rău țara voastră.

ss. Pr. Gheorghiu.

ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S. I. E),* dosar nr. 4408, f. 115.

Un roman social cu finalitate spirituală*

Între romanele cu miez și o construcție narativă aparte ale lui Virgil Gheorghiu, *Tunica de piele* se plasează cu certitudine pe locurile fruntașe. Datorită domnului Gheorghiță Ciocioi, ea a fost oferită în anul 2021 și publicului românesc într-o traducere elegantă, întocmită cu meticulozitate.

Roland Panselin, personajul principal al povestirii, are parte de o viață aparte. Aparținător al unei minorități, e chemat să descopere pas cu pas o calitate fundamentală a acesteia, adică statutul de nomad. În același timp, prin modul în care-i construiește povestea, scriitorul, care a mai făcut acest lucru și în *Ora 25,* îl transformă într-un reprezentant ce încorporează și reprezintă casta prigoniților sociali, chemați să ia în piept o viață socială care este mereu nedreaptă cu ei.

De etnie romă, tânărul Roland ajunge să se căsătorească prin intermediul unui șiretlic. E păcălit și devine astfel victima unui socru ce nu-și dorește

* Text publicat anterior în: în *Boema,* XII (2021), nr. 11 (153), p. 10.

altceva decât deservirea propriilor interese. E apoi bănuit că a jefuit o bancă (dorința lui de a-și ajuta tatăl aflat la ananghie contribuind la amplificarea acestor bănuieli) și transformat, de către organele de ordine și presă, într-un criminal periculos. Deși declarat nevinovat, trebuie să-și poarte greutatea onoarei pătate și să-i suporte urmările. E dat afară de la bancă și forțat să se recalifice. Prima lui experiență ca șef de tren, unde e azvârlit de nevoia de re-inventare sfârșește prost, din cauza unui accident feroviar. Ajunge, printr-un concurs de împrejurări, în America Latină, iar acolo viața sa, în cadrul căreia situațiile nefavorabile par a experimenta o adevărată ciclicitate, apar din nou. Romanul simetric începe și se încheie pe meleagurile mioritice cărora scriitorul, condamnat vreme de mai bine de jumătate de viață la exil, le-a dus cu ardoare dorul.

Dacă perspectiva socială e mereu marcată de tenebre și obscurantism, cea spirituală reprezintă întotdeauna o scăpare. Așa este și în cazul personajului Panselin care reușește să rămână curat în toată povestea, spre deosebire de alte personaje[184]

[184] Între ele și prefectul poliției, pe care Gheorghiu îl definește, în partea de început a romanului, drept un om murdărit sufletește din pricina metehnelor care-l robiseră: „Dar ceea ce prefectul poliției nu știe încă e că o asemenea murdărie nu se spală, precum altele, cu apă și săpun. E o pată care nu atinge doar pielea mâinii, ci și sufletul celui care lovește. Și petele de

și își găsește scăparea făcând schimb de identitate cu un pustnic. Ca atare, din perspectiva mesajului, scriitorul ar putea fi taxat drept unul care păstrează încă metehnele romantismului. Și totuși, structura și conținutul cărții îl arată drept un fin posesor al artei narative, pe care o îmbină când cu dialogul, când cu meditația filosofică, într-un roman care, deși are un iz americănesc pe alocuri este, precum *Ochiul american*[185] ori *Sacrificații Dunării*[186], un manifest împotriva unora dintre aspectele pe care consumismul de pe aceste meleaguri le întruchipează.

Interesant este și modul în care părintele autor se folosește, ca și în cazul altor romane (a se vedea, de exemplu: *Dracula în Carpați*[187]), de contextul narativ pentru a descrie fie țara sa natală și specificul

---

pe conștiință nu pot fi niciodată spălate cu apă și cu săpun. Nici o apă nu le scoate. Și trebuie purtate în sufletul murdar. Încetezi a mai fi un om curat. În ciuda curățeniei hainei și a pielii, deveni dintr-o dată un individ murdar pentru totdeauna. Iar asta se vede de la distanță, mai mult decât de pe hainele sale. Căci un suflet murdar se trădează în toate faptele pe care omul le va împlini pe viitor. Faptele sale de mai apoi vor fi și ele murdare." Constantin Virgil Gheorghiu, *Tunica de piele,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2021, p. 99.

[185] Constantin Virgil Gheorghiu, *Ochiul american,* Editura Sens, Arad, 2019.

[186] Constantin Virgil Gheorghiu, *Sacrificații Dunării,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2020.

[187] Constantin Virgil Gheorghiu, *Dracula în Carpați. Roman inedit,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2019.

ei cultural, fie spiritualitatea creștină, pe care va ajunge să o slujească începând cu anul 1963, ca preot. Astfel, de exemplu, în miezul unei narațiuni pline de suspans, care are în centru urmărirea celui bănuit a fi de această dată violator, el descrie o întrevedere a personajului principal cu un călugăr, care va fi cel ce-i salvează viața. Apoi, îl va prezenta pe acesta, ca exponent al unei tagme marcate de interesante cutume:

> „Cuvintele sale sunt în acord cu ritmul pașilor, cu suflul și bătăile inimii sale. E un vechi obicei al monahilor din Răsărit de a-și armoniza rugăciunea cu mișcările trupului lor, mai ales cu respirația și cu inima, cu bătăile inimii. În acest fel, când cuvintele rugăciunii încetează, ele par a se continua prin bătăile inimii și prin suflul respirației, care repetă mereu: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, sărmanul păcătos!» Chiar când monahii dorm, suflul și inima lor repetă mereu: «Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, sărmanul păcătos!» (p. 297)".

Roman cu mesaj social și mistic deopotrivă, *Tunica de piele* se constituie astfel într-o frumoasă realizare novelistică a lui Virgil Gheorghiu, ce se cere descoperită și asumată de cultura țării pe care el însuși a slujit-o cu inima și cu condeiul.

Restitutio Virgil Gheorghiu*

Odată cu traducerea și publicarea, într-o elegantă limbă română, de către domnul Gheorghiță Ciocioi, a romanului *Cravașa,* și a celui intitulat *Tunica de piele* (Constantin Virgil Gheorghiu, *Tunica de piele,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2021), integrala românească a operei părintelui Virgil Gheorghiu se apropie de statutul de proiect împlinit.

Ca scriitură, *Cravașa* reprezintă unul dintre textele cele mai dense ca mesaj și conținut ce poartă semnătura părintelui. A fost de asemenea și o lucrare cu bucluc, căci, publicată în contextul imediat al conflictului dintre acesta și Monica Lovinescu[188], i-a

* Text publicat anterior în: *Boema,* XII (2021), nr. 10 (152), p. 25.

188 Pentru mai multe informații cu privire la acest aspect, a se vedea: Iuliu-Marius Morariu, „Conflictul dintre Constantin Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu, reflectat în memorialistica exilului parizian", în *Crisia,* XLVII(2017), p. 183-188; Iuliu-Marius Morariu, "Virgil Gheorghiu's Literary Activity Reflected in Securitate Archives," în *Astra Salvensis,* VI (2018), no. 12, p. 149-155; Iuliu-Marius Morariu, *Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu: conflictul Orei 25 reflectat în dosarele Securității,* prefață de Thierry Gillyboeuf, Editura Eikon, București, 2021.

adus mai multe probleme. După cum țin să arate cei din anturajul familiei celei din urmă, se pare că numele personajului negativ a fost ales de către Gheorghiu spre a coincide cu cel al unei rudenii a scriitoarei din exil, fapt ce va genera un proces și retragerea de pe piață a primei ediții, dar și înlocuirea numelui personajului negativ cu un altul, cu conotații neutre[189]. Dincolo de aceste aspecte, ce țin însă mai degrabă de bucătăria internă a romanului, lucrarea reprezintă un text extrem de valoros, care vine să vorbească despre drama României în cel de Al Doilea Război Mondial. Scriitorul o prezintă pornind de la omul simplu și studiile de caz generate de viața celor mărunți, nu de la descrierea unor evenimente cu valențe geopolitică, cum probabil ar fi

[189] Ușor malițios, Neagu Djuvara descrie acest episod astfel: „Când s-a văzut cu un bestseller, a retractat și a trebuit un proces, destul de neplăcut, pentru a-l sili la un compromis; și, întrucât, în cursul procesului Monica fusese ajutată de prietenul Gheorghe Rosetti, autorul nostru, acum celebru, scotea câțiva ani mai târziu un al doilea roman, în care eroul negativ, ofițerul român, trufaș, brutal și lichea, era un locotenent Rosetti! Alt proces, intentat de astă dată de un Gheorghe Rosetti-Solescu (a cărui mătușă era soția mareșalului Paulus, sacrificatul de la Stalingrad) și de vărul său îndepărtat Pierre Rosetti-Bălănescu (nepotul lingvistului Alexandru Rosetti). Editorul a fost silit să retragă toate exemplarele din circulație și să le înlocuiască cu o nouă versiune, în care «urâtul» purta alt nume...“ Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948-1990),* Ediția a X-a, Editura Humanitas, București, 2012, p. 166.

așteptat unii. De asemenea, e primul loc în care el decide să vorbească într-un apendice[190] despre conflictul avut cu Monica Lovinescu, pe care-l încadrează în complexa arhitectură a propriei lui biografii.

Scena de-a dreptul lugubră a asasinatului lui Tomiță Apostol, realizată de către locotenentul Fanoti vine să dea startul descrierii unor evenimente istorice complexe, evidențiind substratul lor social. Puternic ancorat în spiritualitatea românească și iubitor al culturii și spiritualității patriei lui, căreia îi va duce dorul vreme de cinci decenii, scriitorul va realiza, ca și în alte situații, incursiuni cu valențe etnografice și antropologice în istoria ei și va descrie, în culori romantice, dar vivace totodată, profilul țăranului român. E drept, anumite aspecte de artificial își fac simțită prezența și în paginile romanului, înspre predictibilul final al acestuia, însă ele țin mai degrabă de tehnica narativă, decât de distorsionarea unor adevăruri. Obiecții s-ar putea aduce și în ceea ce privește culorile pozitive în care sunt descriși soldații germani. Precum se poate vedea însă din cuprinsul lecturii, anumite accente și uzul unor elemente ale hiperbolei, vin ca o consecință a dorinței scriitorului

[190] Virgil Gheorghiu, „Le sceau de l'infamie (Journal intime)", în Virgil Gheorghiu, *La cravache,* Librairie Plon, Paris, 1960, pp. 219-237; Constantin Virgil Gheorghiu, *Cravașa,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2021, pp. 225-244.

de a vorbi despre anumite tare sociale și de a descrie anumite contexte cu relevanță în spectrul geopoliticii.

Dacă dialogurile, scurte, tăioase pe alocuri și despovărate de artificialul unor construcții inutile cu relevanță retorică, vin să pună accentul pe acțiune și să-l țină pe cititor cu sufletul la gură, trebuie menționat faptul că nici din perspectiva descrierii, scriitorul nemțean nu se lasă mai prejos. Iată, de exemplu, cum îl prezintă el pe cel cu care se deschide întreaga narațiune:

> „Țăranul e acum tot un surâs, cu traista pe umăr, cu pălăria de paie în mână, în poziție de drepți, cu picioarele goale în țărână.
>
> Are părul scurt, cenușiu, cu chip osos, ars de soare. Chip oval, asemănător argilei arse în cuptor. Pielea mâinilor și a gâtului are aceeași culoare ca a cărămizii verzi.
>
> Bărbatul poartă o cămașă de cânepă, albă, foarte curată, cu mâneci largi, deschisă la piept. E încins cu un brâu de lână neagră, lat de o palmă. Pantalonii strânși sunt, de asemenea, din cânepă albă. Picioarele goale în prag, călcâiele strânse ca la armată. Locotenentul Fanoti fumează. Îl examinează pe țăranul din fața sa. Acesta privește cu o încântare vădită cravașa cu mâner de argint, portțigaretul de aur, mănușile fine de piele de porc și hainele de postav fin ale ofițerului."[191]

[191] Constantin Virgil Gheorghiu, *Cravașa*, pp. 16-17.

Dacă în cazul unor romane precum *Ion* al lui Rebreanu, simetria e dată de modul în care un anume cadru natural deschide și închide povestirea, în *Cravașa,* ea se datorează multiplei crime, realizate inițial în mod indirect, iar apoi direct de către locotenentul buclucaș.

Scrisă cu multă pasiune de către părintele Gheorghiu, lucrarea pe care o avem în vedere e una în care drama unei țări e pictată în culorile cele mai inspirate. Vorbește despre interese multiple, colonizare, abandon și multe alte aspecte interesante. Reușește însă, într-un mod cât se poate de inspirat, să surprindă modul în aceste aspecte ale unor evenimente cu relevanță internațională se repercutează asupra oamenilor simpli și a vieților lor. Atent la detalii, autorul reușește să portretizeze țăranul român, evidențiind aspecte care-i definesc profilul psihologic și în același timp, să-i prezinte greutățile vieții cotidiene ca pe niște aspecte care contribuie la înnobilarea lui. Pentru toate aceste aspecte, dar și pentru multe altele, cartea se cuvine citită, analizată și de ce nu, discutată într-un cadru amplu.

Bibliografie

A. Surse arhivistice

1. ACNSAS, *Fond Informativ,* cota I -185086, Dosar Gheorghiu Virgil.
2. ACNSAS, *Fond Informativ,* cota I -234624, Dosar Gheorghiu Virgil.
3. ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408.
4. ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 4408/2.
5. ACNSAS, *Fond Informativ,* cota I -234624, Dosar Gheorghiu Virgil, f. 5.
6. ACNSAS, *Fond Serviciul de Informații Externe (S.I.E),* dosar nr. 349.
7. ACNSAS, *M. F. I./Neamț,* rola 356.

B. Volumele lui Virgil Gheorghiu

8. Gheorghiu, Virgil, *A doua șansă,* trad. Gheorghiță Ciocioi, București, Editura Sophia, 2012.
9. Gheorghiu, Virgil, *Am luptat în Crimeea,* Editura Națională Gh. Mecu, București, 1942.
10. Gheorghiu, Virgil, *Ard malurile Nistrului,* Editura Națională Gh. Mecu, București, 1941.
11. Gheorghiu, Virgil, *Armand Călinescu,* Librăriile Socec, București, 1940.

12. Gheorghiu, Virgil, *Caligrafie pe zăpadă,* col. „Operele premiate ale scriitorilor tineri români", Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", București, 1940.
13. Gheorghiu, Virgil, *Casa de la Petrodava,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, Sophia, București, 2013.
14. Gheorghiu, Virgil, *Condottiera,* trad. Georgiana Matei, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011.
15. Gheorghiu, Constantin Virgil, *Cravașa,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2021.
16. Gheorghiu, Virgil, *Christ au Liban*. Monaco Ville, Éditions du Rocher, Monaco Ville, 1989.
17. Gheorghiu, Virgil, *Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică,* trad. Maria-Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1999.
18. Gheorghiu, Virgil, *Cu submarinul la Asediul Constantinopolului,* Editura Națională, București, 1942.
19. Gheorghiu, Virgil, *De la vingt-cinquième heure a l'heure eternelle,* Librairie Plon, Paris, 1965.
20. Gheorghiu, Virgil, *Dieu ne recoit que le dimanche,* Editions du Rocher, Paris, 1990.
21. Gheorghiu, Virgil, *Dracula în Carpați. Roman inedit,* trad. Gheorghiță Ciocioi, București, Editura Sophia, 2019.
22. Gheorghiu, Virgil, *Dumnezeu la Paris,* Editura Sophia, București, 2016.
23. Gheorghiu, Virgil, *De Vedenking*, Press Gravenhage & Brussel, A. Manteau N. V., 1959.
24. Gheorghiu, Virgil, *Hristos în Liban,* trad. Valentin Vesa, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009.

25. Gheorghiu, Virgil, *Ispita libertății – memorii II*, trad. Sanda Mihăiescu-Cîrsteanu, col. „Sinteze. Documente. Eseuri", Gramar, București, 2002.
26. Gheorghiu, Virgil, *La Condottiera,* Librairie Plon, Paris, 1967.
27. Gheorghiu, Virgil, *La Corée, la Belle Inconnue de l'Extrême-Orient – À l'Heure des Jeux Olympiques,* Les Éditions du Plon, Paris, 1987 .
28. Gheorghiu, Virgil, *La cravache,* Librairie Plon, Paris, 1960.
29. Gheorghiu, Virgil, *La jeunesse du Docteur Luther,* Éditions du Plon, Paris, 1965.
30. Gheorghiu, Virgil, *La Seconde Chance,* Les Éditions du Plon, Paris, 1952.
31. Gheorghiu, Virgil, *La tunique de peau,* Librairie Plon, Paris, 1967.
32. Gheorghiu, Virgil, *La vingt-cinquième heure,* trad. Monique Saint-Come, Librairie Plon, Paris, 1949.
33. Gheorghiu, Virgil, *L'Espiognne – roman,* Librairie Plon, Paris, 1971.
34. Gheorghiu, Virgil, *Les immortels d'Agapia,* Librairie Plon, Paris, 1964.
35. Gheorghiu, Virgil, *Les Mendiants de Miracle,* Les Éditions du Plon, Paris, 1958.
36. Gheorghiu, Virgil, *Les Sacrifiés du Danube,* Les Éditions du Plon, Paris, 1957.
37. Gheorghiu, Virgil, *L'œil américain,* Les Éditions du Plon, Paris, 1972.
38. Gheorghiu, Virgil, *Marele Exterminator și Marele Sinod Ortodox,* Editura Agaton, Făgăraș, România, 2008.
39. Gheorghiu, Virgil, *Memorii – martorul orei 25,* trad. Sanda Mihăiescu-Cârsteanu, 100+1 Gramar, București, 1999.

40. Gheorghiu, Virgil, *Necunoscuții din Heidelberg,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2015.
41. Gheorghiu, Virgil, *Ochiul american,* Editura Sens, Arad, 2019.
42. Gheorghiu, Virgil, *Omul care călătorea singur,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2010.
43. Gheorghiu, Virgil, *Ora 25,* trad. Elisabeta Lăsconi, Editura Gramar, București, 2004.
44. Gheorghiu, Virgil, *Poporul nemuritorilor,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2014.
45. Gheorghiu, Virgil, *Reportaje de război,* ed. Ioan Neculoiu, Editura Agaton, Făgăraș, 2008.
46. Gheorghiu, Virgil, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer,* Editura Deisis, Sibiu, 2008.
47. Gheorghiu, Virgil, *Tunica de piele,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2021.
48. Gheorghiu, Virgil, *Sacrificații Dunării,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2020.
49. Gheorghiu, Virgil, *Sfântul Ambrozie al Milanului,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2013.
50. Gheorghiu, Virgil, *Sfântul Ioan Gură de Aur – Atletul lui Hristos,* trad. Cornelia Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2008.
51. Gheorghiu, Virgil, *Suspectul,* Editura Sophia, București, 2020.
52. Gheorghiu, Virgil, *Viața de toate zilele a poetului,* Editura Cartea Românească, București, 1937.
53. Gheorghiu, Virgil, *Viața lui Mahomed,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2016.

54. Gheorghiu, Virgil, *Viața Patriarhului Athenagoras,* Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2009.

C. Volume auxiliare

55. Behring, Eva, *Scriitori români din exil 1945-1989. O perspectivă istorico-literară,* Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.
56. Bădiliță, Cristian, Nicolescu, Basarab (eds.) *În căutarea „Omului total". Moștenirea literară și spirituală a lui Vintilă Horea,* Seriile de autor „Vintilă Horea", Editura Vremea, București, 2016.
57. Crăciunescu, Pompiliu, *Vintilă Horia – transliteratură și realitate,* col. „Știință, spiritualitate societate", Editura Curtea Veche, București, 2011.
58. Crohmălniceanu, Ovid. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale,* vol. 2, Editura Minerva, București, 1974.
59. Chomsky, Noam, *Cum merge lumea,* Editura Curtea Veche, București, 2020.
60. Conseil Pontifical „Justice et paix", *Compendium de la doctrine sociale de l'Eglise,* Libreria Editrice Vaticana, Vatican, 2005.
61. Crainic, Nichifor, *Pribeag în țara mea. Mărturii din închisoare. Memoriu –răspuns la actul meu de acuzare,* Editura Muzeului Literaturii Române „Orfeu", București, 1996.
62. Crainic, Nichifor, *Zile albe, zile negre. Memorii,* vol. 1, ed. Nedic Lemnaru, Editura Gândirea, București, 1991.
63. Coelho, Paulo, *Al cincilea munte,* trad. Carmen Vasilescu, col. „Biblioteca «Paulo Coelho»", Editura Humanitas, București, 2004.

64. Cubleșan, Constantin, *Escale în croazieră,* Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011.
65. Cubleșan, Constantin, *Constantin Virgil Gheorghiu și aventura unei vieți literare,* Editura Sophia, București, 2016.
66. Djuvara, Neagu, *Amintiri din pribegie (1948-1990),* Ediția a X-a, Editura Humanitas, București, 2012.
67. Drăgoi, Mirela, *Constantin Virgil Gheorghiu: între lume și text,* Editura Universității din Galați, Galați, 2009.
68. Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America... Corespondență A-H,* vol. 1, ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999.
69. Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America... Corespondență,* vol. al II-lea - „I-P", ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999.
70. Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America... Corespondență,* vol. al III-lea, ed. Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1999.
71. Esneval, Amaury d', *Gheorghiu,* Pardes, Puiseaux, 2003.
72. Firan, Florea, Popa, Constantin M., *Literatura diasporei,* Editura Poesis, Craiova, 1994.
73. Gillyboeuf, Thierry, *Constantin Virgil Gheorghiu – scriitorul calomniat,* traducere din limba franceză, indice și note de pr. Maxim (Iuliu Marius) Morariu, Editura Sophia, București, 2019.
74. Hadam, Afif, *Harmonies et conflicts de valeurs chez Constant Virgil Gheorghiu,* Editura Universității din București, București, 1996.
75. Horea, Vintilă, *Memoriile unui fost Săgetător,* ed. Cristian Bădiliță și Silvia Colfescu, col. „Fapte, idei, documente", Editura Vremea, București, 2015.

76. Horea, Vintilă, *Scrisori din exil,* vol. 1-2, ed. Maria-Pia Castaing, Editura Fundației Culturale „Memoria", București, 2011.
77. Hulber, Maria, *În Sfera Tăcerii: Richard Wurmbrand în Dosarele Securității,* Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2018.
78. Ierunca, Virgil, *Trecut-au anii... Fragmente de jurnal. Întâmplări și accidente. Scrisori nepierdute,* col. „Memorii-jurnale-convorbiri", Editura Humanitas, București, 2000.
79. Latiș, Cecilia, *Arhitecturi paralele: Marguerite Yourcenar – Vintilă Horia,* Editura Universității din Suceava, Suceava, 2003.
80. Lemian, Gheorghina Adina, *Vintilă Horia – nefericitul fericit,* Editura Didactica Militans, Oradea, 2009.
81. Lovinescu, Monica, *La apa Vavilonului,* col. „Memorii-jurnale-convorbiri", Editura Humanitas, 1999.
82. Lovinescu, Monica, *Jurnal,* vol. 5 - 1996-1997, col. „Memorii-jurnale-convorbiri", Editura Humanitas, București, 2005.
83. Lovinescu, Monica, *Jurnal,* vol. 6 – 1998-2000, col. „Memorii-jurnale-convorbiri", Editura Humanitas, București, 2002.
84. Lovinescu, Monica, *Posteritatea contemporană – unde scurte,* vol. III, Editura Humanitas, București, 1994.
85. Morariu, Iuliu-Marius, *Virgil Gheorghiu on Comunism, Capitalism and National-Socialism,* Peter Lang, Berlin, 2022.
86. Morariu, Iuliu-Marius, *Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu: conflictul Orei 25 reflectat în dosarele Securității,* Editura Eikon, București, 2021.

87. Olah (Marian), Rodica Ioana, *Constantin Virgil Gheorghiu. Studiu monografic* (teză de doctorat), Alba-Iulia, 2012.
88. Orian, Georgeta, *Vintilă Horia – un scriitor contra timpului său,* col. „Paradigme", Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008.
89. Orian, Georgeta, *Vintilă Horia – privire monografică,* Editura Bălgrad, Alba-Iulia, 2000.
90. Predoiu, Daniel Florin, *S'initier à l'errance en la racontant: l'exil, l'identité et la mémoire dans les journaux intimes de trois intellectuels roumains,* Éditions Universitaires Européennes, Saarbrücken, 2011.
91. Popa, Mircea, *Istoria Literaturii Române de Azi pe Mâine. Volumul unu,* București, Editura Semne, 2009.
92. Preda, Marin, *Viața ca o pradă,* ed. Nicolae Preda, ediția a III-a, Editura Marin Preda, București, 1993.
93. Sabău, Adrian Vasile, *Literatură și Convertire: Steinhardt, Frossard, Wurmbrand,* Editura Institutului European, Iași, 2011.
94. Sfântul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei – însemnări duhovnicești,* trad. Ioan Ică jr., Alba-Iulia, Editura Deisis, 1994.
95. Sfântul Siluan Athonitul, *Ecrits Spirituels – extraits,* traduits par L. A. Lassus, coll. "Spiritualite Orientale", no. 5, Abbaye de Bellefontainte, Begrolles en Mauges, 1976.
96. Simion, Eugen, *Genurile Autobiograficului,* Editura Fundației Naționale pentru Literatură și Artă, București, 2008.

97. Stolojan, Sanda, *Nori peste balcoane. Jurnal din exilul parizian,* trad. de Micaela Slăvescu, revizuită de Sanda Stolojan, col. „Memorii – jurnale", Editura Humanitas, București, 1996.

D. Studii și articole

98. Abrudan, Mircea Gheorghe, „Părintele Virgil Gheorghiu pe urmele creștinilor din Liban", în *Ortodoxia Românească în istorie și contemporaneitate,* Editura Renașterea, Editura Felicitas, Cluj-Napoca și Stockholm, 2019.
99. Cicoare, Traian, „Constantin Virgil Gheorghiu, la trei lustre de postumitate", în *Symposium – Revistă de științe Socio-Umane,* V (2007), nr. 1 (9).
100. Cuzmici, Loredana, „Ora 25 – Destinul Internațional al unei cărți Românești ca Metaforă a Istoriei,", în: *Conference Proceedings of the Annual International Symposium Organized by "A. Philippide" Institute of Romanian Philology,* Editura Academiei Române, București, 2015.
101. Dorobanțu, Marinela Doina, Erwin Kretz,"Exile and Interculturalism – The Case of Five French Writers of Romanian Origin", în *Studii de știință și cultură,* VII (2011), nr. 3.
102. Drăgoi, Mirela, „Histoire et Recomposition Identitaire dans les Mémoires de Virgil Gheorghiu", în *Intercultural communication and literature,* 21 (2014), no. 1.
103. Drăgoi, Mirela, „Le Discours de L'altérité dans L'Espionne de Virgil Gheorghiu", în *Intercultural Communication and Literature,* 23 (2016), no. 1.
104. Drăgoi, Mirela, „Questionnements Identitaires dans Les Mémoires de Virgil Gheorghiu", în

Intercultural communication and literature, 22 (2015), no. 1.

105. Gheorghiu, Virgil, „Le sceau de l'infamie (Journal intime)“, în Virgil Gheorghiu, *La cravache,* Librairie Plon, Paris, 1960.
106. Gillyboeuf, Thierry, „Cel de-al treilea volum al *Memoriilor*“, în Constantin Virgil Gheorghiu, *Omul care călătorea singur,* trad. Gheorghiță Ciocioi, Editura Sophia, București, 2010.
107. Ică jr., Ioan, „De la «Ora Veșnică» la «Ora 25» și retur“ în Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer,* Editura Deisis, Sibiu, 2008.
108. Ică jr., Ioan, „Prefață“, în Constantin Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer. Amintiri dintr-o copilărie teologică,* trad. Maria-Cornelia Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998.
109. Iliuță, Gabriela, "Constantin Virgil Gheorghiu, «Exile dans la Coquille de l'ecriture du roman *La seconde chance*»", în *Language, discourse and multicultural dialogue,* vol. 1, Editura Arhipelag XXI, Târgu Mureș, 2013.
110. Lundberg, Carl Isabel, "Review – The twenty-fifth hour", în *Manas,* III (1950), no. 31.
111. Marcel, Gabriel, "Preface" dans Virgil Gheorghiu, *La vingt-cinquième heure,* trad. Monique Saint-Come, Librairie Plon, Paris, 1949.
112. Miheț, Marius, „Barbaria noastră cea de toate zilele", în *Contemporanul,* XXXII (2021), nr. 2.
113. Morariu, Iuliu-Marius, Josan, Ștefan, "Elements of spiritual autobiography in the literary works of Virgil Gheorghiu", în *Research and Science Today,* V (2016), No. 1 (11).

114. Morariu, Iuliu-Marius, "Between Theology, Literature and Life: Virgil Gheorghiu and his Biography," în *Meta: research in Hermeneutics, Phenomenology and Practical Philosophy,* X (2016), no. 1, pp. 257-259.
115. Morariu, Iuliu-Marius, „Conflictul dintre Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu, reflectat în scrierile lui Mircea Eliade și Neagu Djuvara“, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană – studii și comunicări din Banat – Crișana,* vol. XII, „Vasile Goldiș“ University Press, Arad, 2017.
116. Morariu, Iuliu-Marius, „Conflictul dintre Constantin Virgil Gheorghiu și Monica Lovinescu, Reflectat în Memorialistica Exilului Parizian”, în *Crisia,* 47 (2017), no. 1.
117. Morariu, Iuliu-Marius, „Elemente ale Spiritualității Ortodoxe în Opera Literară a lui Virgil Gheorghiu”, în *Symposium*, 23 (2016), no 1.
118. Morariu, Iuliu-Marius, „Însemnările de război și importanța lor pentru Constantin Virgil Gheorghiu“, în *Analele Aradului,* II (2016).
119. Morariu, Iuliu-Marius, „Omul din Spatele Orei 25. Constantin Virgil Gheorghiu în Dosarele Securității”, în *Sargetia,* 44 (2017), no. 8.
120. Morariu, Iuliu-Marius, „Opera lui Virgil Gheorghiu, între literatură și autobiografie“, în Ilie Rad (coord.), *Anuarul Colegiului Studențesc de Performanță Academică 2015-2016,* nr. 3, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016.
121. Morariu, Iuliu-Marius, „Virgil Gheorghiu, *Dracula în Carpați – Roman inedit,* Editura Sophia, București, 2019”, în *Sebeșul povestit,* 8 (2020), nr. 15.

122. Morariu, Iuliu-Marius, “Virgil Gheorghiu's Literary Activity Reflected in Securitate Archives”, *Astra Salvensis,* 2 (2018).
123. Morariu, Iuliu-Marius, „Virgil Gheorghiu și drama României în cel de-al doilea război mondial”, *Sebeșul povesit,* 15 (2020).
124. Morariu, Iuliu-Marius Iuliu-Marius, Josan, Ștefan, "Elements of spiritual autobiography in the literary works of Virgil Gheorghiu", în *Research and Science Today,* V (2016), No. 1 (11).
125. Morariu, Maxim, „Corespondența lui Constantin Virgil Gheorghiu cu părinții săi, reflectată în documentele Securității“, în *Tabor,* XI (2018), nr. 3.
126. Neculoiu, Ioan, „Marele Exterminator sau Căderea din Itinerarul Eshatologic în cel Terestru”, în Virgil Gheorghiu, *Marele Exterminator și Marele Sinod Ortodox,* Făgăraș, Editura Agathon, 2008.
127. Țurcanu, Florin, "Un moment roumain a Paris", în Mihail Neamțu, Bogdan Tătaru-Cazaban (eds.), *Memory, Humanity and Meaning. Selected essays in Honor of Andrei Pleșu's Sixtieth Anniversary offered by New Europe College Alumni & friends,* Zeta Books, București, 2009.

E. Internet

128. https://www.youtube.com/watch?v=Q_cH0zvDGJ4, accesat în 12. 03. 2020.
129. https://www.youtube.com/watch?v=Q_cH0zvDGJ4, accesat în 23. 06. 2022.

Summary

Virgil Gheorghiu (1916-1992), historical, theological, sociological, philosophical, and literary perspectives

Virgil Gheorghiu is for sure one of the most important Romanian writers. His masterpiece, *The 25th Hour* was translated in 40 languages and screened. His works are, until nowadays[192] translated and reviewed, while the author benefits of different monograph. Conscious of this fact, I have tried there to emphasize different aspects related with the social, theological, philological, or philosophical message of his work. I anthologized there some of the studies, articles and book reviews published during the time in different journals from Romania and abroad. I tried in this way to contribute to his discover in the Romanian space and at the same time, to bring into attention aspects that were not yet

[192] Virgil Gheorghiu, *La Condottiera*, translation & introduction by Inez Fitzgerald Storck, afterword by Thierry Gillyboeuf, Arouca Press, Bridgeport, 2022.

discussed by the contemporary scholarship or in the other books dedicated to him that I published.

Therefore, I presented there the way how the elements of Romanian spirituality can be found there, the way how he used the autobiography as a part of a therapeutic world, his critics on capitalism, his correspondence with his father and the way it is reflected in the Securitate Archives, or the messages of some of his books.

I tried therefore to invite the reader to realize an incursion in his life, work, and activity and to discover the multiple value and the actuality of the message that he tried to transmit thorough his writings.

Indice de nume

PRESA UNIVERSITARĂ
ISBN: 978-606-37-2098-7